

Müzik Alanında Akademik Atama ve Yükseltme Kriterleri: THEWUR Listesindeki Yurt Dışı Araştırma Üniversitelerinin Durumu

Academic Appointment and Promotion Criteria in the Field of Music: The Situation of Overseas Research Universities on the THEWUR List

Vefa Terzioğlu^{1*}

¹Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bilimleri Bölümü, Erzurum, Türkiye

Özet: Times Higher Education (THE, Büyük Britanya) dergisi dünya genelinde üniversiteleri çeşitli kriterlere göre (World University Rankings, WUR) sıralamaktadır. Quacquarelli Symonds (QS), Academic Ranking of World Universities (ARWU), The Center for World University Rankings (CWUR) gibi kuruluşların yanı sıra, Times Higher Education dergisi Dünya Üniversite Sıralaması (THEWUR), dünyanın en prestijli üniversiteleri ile ilgili referans oluşturabilecek bir listeyi her yıl yayımlamaktadır. Bu çalışmada, Times Higher Education dergisinin Dünya Üniversite Sıralaması'nın 2024 yılındaki listesinde yer alan bazı yurt dışındaki üniversitelerin müzik alanı için öngördükleri akademik atama ve yükseltme kriterleri incelenmiştir. Dünyanın en iyi üniversitelerinin sıralamasına giren bu yükseköğretim kurumlarının aynı zamanda *araştırma üniversitesi* niteliği taşıdıklarını da THEWUR listelerinden görmek mümkündür. Araştırma, "survey" yöntemine dayanmakta olup yurt dışındaki sekiz üniversitenin resmi internet sayfalarındaki bilgi akışının hedef konuyla ilişkilendirmesi yapılmıştır. Bu çalışma için sekiz üniversitenin tercih edilmesi noktasında, üniversitelerin tümü ile araştırma üniversiteleri olması, müzik bölümlerinin üniversitelerin kurumsal yapılarında yer alması, üniversitelerde uygulanan eğitim-öğretim programlarının tek veya çift dilde yürütülmesi, internet sayfalarındaki bilgilerin açıklayıcı olması gibi hususlar belirleyici olmuştur. Bu parametrelerle uyumlu olan Times Higher Education dergisinin Dünya Üniversite Sıralaması listesinde sekiz adet üniversite tespit edilmiştir. Araştırmada söz konusu üniversitelerin sanat ve özellikle müzik alanındaki akademik atama ve yükseltme ilkeleri kapsamında oluşturdukları mesleki yeterlilik kavramı ele alınmıştır. Çalışmanın ulaştığı başlıca bulguların arasında ise bu yükseköğretim kurumlarının odak konu ile ilgili önemli birikime sahip oldukları hususu yer almaktadır. Araştırma sonucunda müzik alanında da eğitim veren bu sekiz araştırma üniversitesinin kendi kurumsal yapısı, eğitim vizyonu ve hedefleri doğrultusunda oluşturdukları akademik atama ve yükseltme kriterlerinde sanat ve özellikle müzik alanı açısından önemli mesleki ölçütlerin yer aldığı tespit edilmiştir. Türkiye'deki bazı yüksek öğretim kurumlarının *araştırma üniversitesi* statüsüne geçmesi ile birlikte özellikle sanat alanındaki akademik atama ve yükseltme kriterleri konusu önemli hale gelmiş, mesleki açıdan anlaşılabilir tartışmalara da yol açmıştır. Bu noktada çalışmamız Türkiye'deki araştırma üniversitelerinin büyük bölümünde müzik alanına yönelik halihazırda uygulanan akademik atama ve yükseltme kriterlerindeki tartışmalı bazı önemli hususlara dikkat çekmektedir. Bunlardan en çarpıcı olanı ise, incelenmiş üniversitelere ait olan genel ve alana yönelik kriter kılavuzlarının hiçbirinde, akademik atama ve yükseltme konusunda herhangi bir puanlama sistemine yer verilmediği hususudur.

Anahtar sözcükler: Akademik Atama ve Yükseltme Kriterleri, Mesleki Yeterlilik, Müzik Alanı, THEWUR.

Abstract: Times Higher Education (THE, United Kingdom) publishes the World University Rankings (WUR), which assess universities worldwide based on a variety of performance indicators. Alongside other influential ranking systems such as Quacquarelli Symonds (QS), the Academic Ranking of World Universities (ARWU), and the Center for World University Rankings (CWUR), Times Higher Education magazine publishes an annual list of the World University Rankings (THEWUR) which serves as an authoritative annual reference for the world's most prestigious universities. This study focuses on the academic appointment and promotion criteria applied in the field of music at selected universities included in Times Higher Education World University Rankings for 2024. Particular attention is given to how these criteria reflect broader institutional missions, visions, and educational practices. It is possible to see from THEWUR lists that

* İletişim Yazarı / Corresponding author.
✉ a@

Geliş Tarihi / Received Date: 11.03.2025
Revizyon Talebi Tarihi / Revision Request Date: 29.07.2025
Son Revizyonun Geliş Tarihi / Last Revised Version Received Date: 10.09.2025
Revizyon Sonrası Kabul Tarihi / Accepted After Revision Date: 24.11.2025

these higher education institutions, which are ranked among the world's best universities, also have the status of research universities. The research employed a survey-based methodology, targeting universities whose institutional structures and academic programs were publicly accessible through official channels. The parameters guiding the selection of universities included their classification as research universities, the presence of established music departments within the institutional framework, the integration of music programs into their curricula, the mode of instruction (delivered either in a single language or bilingually), and the degree of transparency of information available on their websites. Based on these parameters, eight universities corresponding with Times Higher Education World University Rankings listings were identified and examined in detail. The study examines the concept of professional competence established by the universities in question within the scope of their academic appointment and promotion principles in the field of arts, particularly music. Among the main findings of the study is that these higher education institutions possess significant expertise in the subject area. Findings demonstrate that these eight research universities, which also provide education in the field of music, have established academic appointment and promotion criteria in line with their institutional structure, educational vision and objectives, which include important professional criteria in the field of arts and, in particular, music. With some higher education institutions in Türkiye transitioning to research university status, the issue of academic appointment and promotion criteria, particularly in the field of arts, has become important and has led to understandable professional debates. At this point, our study draws attention to some controversial and important issues in the academic appointment and promotion criteria currently applied in the field of music at most research universities in Türkiye. The most striking of these is that none of the general and field-specific criteria guidelines belonging to the universities examined include any scoring system for academic appointment and promotion.

Keywords: Academic Appointment and Promotion Criteria, Professional Competence, Music Field, THEWUR.

1. Giriş

Bilimin ve teknolojinin öneminin giderek arttığı modern dünyada, yükseköğretim kurumları; bilimsel, sosyo-kültürel, teknolojik ve entelektüel yönleri ile toplumun gelişim düzeyini büyük ölçüde belirlemektedirler. Üniversitelerin eğitim kalitesi, teknolojik ve entelektüel donanımları, bilim ve sanatta ürettikleri değerler küresel ölçüde rekabetin artmasına yol açmaktadır. Modern dünya ile uyum sağlama noktasında, dünyadaki üniversiteler, yenilikçi teknolojilerinden faydalanma, eğitimde özgün yaklaşımlar sergileme, bilimsel fikri yaygınlaştırma, çeşitliliği teşvik etme gibi hususlarda kendilerini sürekli denetlemekte ve güncellemektedirler. Bu süreci üst düzeyde yöneten üniversiteler, dünya klasmanındaki listelerde yerlerini almaktadırlar. Sıralama ölçütleri farklı olmakla birlikte, özellikle eğitim kalitesi, bilimsel üretim, toplumun gelişimine etki, ülke ekonomisine katkı gibi konular üniversiteler için önemli kıstaslar haline gelmektedir. Dünya üniversitelerinin bu konulardaki performanslarını veri bazında ölçen çeşitli organizmalar arasında *Times Higher Education World University Rankings*'ın (THEWUR) sıralaması ön plana çıkmaktadır. Bu sıralamada dünya üniversiteleri çeşitli kategoriler odağında ölçülmektedirler. Örneğin "Subject – Konu", "Impact – Etki", "Country – Ülke" gibi başlıklara göre sıralamayı oluşturan THEWUR, üniversitelerin öğrenci sayısı, öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı, uluslararası öğrenci sayısı, uluslararası yayın kalitesi gibi hususları dikkate almaktadır. Listede yer alan üniversitelerin araştırma profilinin güçlü olduğu gözlemlenebilmektedir.

Özellikle iki binli yıllarda teknolojinin hız kazanması ve dünyada bu konudaki rekabetin yükselmesi ile *araştırma*

tırma üniversiteleri yükseköğretimin bilimsel üretim ve eğitim merkezleri haline gelmiştir. Çalışmanın odak konusu araştırma üniversitelerinde müzik alanında akademik atama ve yükseltme kriterleri olması nedeni ile *araştırma üniversitesi* kavramına kısaca değinmek gerekir.

"Araştırma Üniversitesi" kavramı büyük ölçüde ABD deneyiminin ürünüdür. Bu üniversiteler araştırma odaklı oldukları halde eğitim ve topluma hizmet faaliyetlerini de üst seviyede sürdürmeyi amaçlar. Akademik değer sıralamasında bağımsız araştırma ve eleştirel düşünme yeteneklerinin geliştirilmesini en ön planda tutar; akademik yapılanmalarını ve teşvik mekanizmalarını bu değerlere göre düzenler."(- Bilgiç ve Erkip, 2022).

2021 University Ranking by Academic Performance (URAP) raporuna göre, araştırma üniversitelerinin kurulmasındaki amaç bilimsel niteliği artırmak ile beraber, üniversitelerinin "...performansları oranında ek bütçe ve kadro tahsis ederek dünyanın en iyi üniversiteleri arasına girmeleri ve yüksek teknoloji ürünleri geliştirerek..." kendi ülkelerin ekonomisine katkı sağlamaktı (s. 4). Dolayısıyla *araştırma üniversiteleri* akademik atama ve yükseltme kriterleri konusunu yukarıda bahsi geçen hususlar kapsamında değerlendirmeye başlamışlardır.

Türkiye'de, dünyadaki ve Türkiye'deki araştırma üniversitelerinin sıralamasına yönelik çalışmaların sıklıkla yapıldığı görülmüştür. Bu çalışmaların bazıları üniversitelerinin dünya sıralamasındaki ölçütlere eleştirel bir bakış açısı getirmektedir. Dünya üniversitelerinin sıra-

lamasını oluşturan kuruluşların prestijli üniversiteler ile işbirliği yapan paydaşların beklentileri doğrultusunda hareket ettiklerini eleştiren Saraç ve Erdoğan (2023), sıralama kriterlerinin sübjektif oluşuna dikkat çekmektedirler. Ayrıca Günay (2022) dünya üniversitelerinin sıralamasındaki pozisyonlarının ülkelerin ekonomik performansından kaynaklandığını savunmakta olup, aynı zamanda ülkelerin ekonomik düzeyi ile sıralamaya giren prestijli üniversitelerinin ekonomik performansındaki ilişkiyi sorgulamaktadır. Bununla birlikte dünya sıralamasında Türkiye'deki araştırma üniversitelerine atfedilen yerin (beş yüz – bin arası) beklendiğinden düşük olmasının sebeplerine bakıldığında (URAP 2020) genellikle bilimsel yayınların nitel ve nicel yetersizliği ön plana çıkmaktadır. Ayrıca araştırma üniversitelerinin gelişmesi ve hızla dünya üniversiteleri ile rekabete girmesi için ekonomik desteği sunan paydaşların çoğalması gerekmektedir (Mert, 2024). Araştırma üniversitelerinin yukarıya taşınmanın bir diğer koşulu ise bu üniversitelerde uygulanan akademik atama ve yükseltme esasların şeffaf olması gereksinimidir. Türkiye'de akademik unvan alma ve atama ile ilgili uygulamalara bakıldığında ise *doçent* ve *profesör* en çok usul değişikliğine uğrayan iki unvan ve kadrodur (Demirbilek ve Çetin, 2022). Özellikle akademik atamalarda nesnel bir değerlendirmeyi sağlanması için kriterlerdeki ölçütün puanlama olmasına, akademik çalışmaların niteliksel yönünün artırılmasına yönelik görüşler bildirilmektedir (Demirbilek ve Çetin, 2022). Bununla birlikte, Türkiye'deki üniversiteler akademik atama ve yükseltme kriterlerinde adayların yayın dışı faaliyetlerine de yer vermelidir, ki bu husus yurt dışındaki emsal kurumlarda uygulamaya koyulmuştur (Demir ve Göloğlu Demir, 2017).

Müzik alanına yönelik Türkiye'deki araştırma üniversitelerinde yürütülen akademik atama ve yükseltme ilkeleri önemli tartışma konusu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu konuya yönelik Türkiye'deki ve dünyadaki yaklaşımları araştıran ulusal ve uluslararası yayınlara ise rastlamak güçtür. Bunun sebepleri: Müzik alanında akademik atama ve yükseltme kriterlerinin alana özel olarak ele alınmaması, çoğu zaman diğer alanlar ile ortak tutulması, müzik alanındaki mesleki yeterlilik konusunun arka planda kalması ve dolayısıyla bu konuda müzik alanının diğer alanlardaki kriterlere “ayak uydurması” zorunluluğunun olması, akademisyenlerin de bu durumu bir noktada kabullenmeleri olarak tanımlanabilir. Konu ile ilgili yurt dışındaki bazı araştırma üniversitelerinin sergiledikleri yaklaşımın ve müzik alanına yönelik uyguladıkları akademik atama ve yükseltme ilkelerin inceleme çalışmasının yapılması bu anlamda önemlidir.

THEWUR ve diğer kuruluşların dünya üniversiteleri sıralamasındaki ölçütlerin objektif veya sübjektif olup

olmadığı konusuna getirilen eleştirilerin (Saraç ve Erdoğan, 2023) ötesinde oluşturulan bu çalışma, özellikle bir soru üzerine yoğunlaşmaktadır: Dünya sıralamasına giren yurtdışındaki bazı araştırma üniversitelerinin müzik alanına yönelik uyguladıkları akademik atama ve yükseltme kriterleri nelerdir? Sıralamayı yayımlayan kuruluşların arasında THEWUR listelerinin tercih edilmesinin nedeni ise bu kuruluşun genel bir sıralama üslubuna da sahip olmasıdır. Bu husus, çalışmanın ana hatlarının oluşturulması için yeterli bir veri olarak görülmüştür.

1.1. Akademik atama ve yükseltme esasları ile ilgili dünyadaki bazı örnek ve yaklaşımlar

Yükseköğretim kurumları Avrupa, Kuzey Amerika ve Asya'da tarihi, kültürel, ekonomik ve kurumsal açıdan farklılıklar gösterebilir de yükseköğretime yaklaşım konusunda büyük ölçüde ortak noktalarda buluşmaktadırlar. 2018 tarihinde Frolich ve diğerleri tarafından bir rapor oluşturulmuştur. Bu raporda, bazı Avrupa ülkelerinin yükseköğretim sistemindeki farklı kurumsallaşma örnekleri incelenmiş, öğretim üyelerinin akademik kariyerlerindeki atama ve yükseltme olanakları; İskandinav ülkeleri, Hollanda, Avusturya ve Büyük Britanya odağında değerlendirilmiştir (Frolich vd., 2018). Bu rapora göre her ülkenin yükseköğretim kurumları kendine özgün kurumsallaşmayı öngörmüş, “öğretim üyeliği” kavramını kendi ulusal vizyonları çerçevesinde ele almışlardır. Söz konusu Avrupa ülkelerinde yükseköğretim, ikili sistem çerçevesinde kurumsallaşmaktadır: üniversiteler ve uygulamalı bilimler üniversiteleri veya üniversite kolejleri.

1.1.1. Avrupa üniversitelerinde araştırma ve eğitim – öğretim odaklı kadrolaşma

Danimarka, İsveç, Finlandiya, Büyük Britanya, Avusturya araştırma üzerine akademik kariyerin gerçekleştirildiği yer üniversiteler olurken öğretim odaklı akademik kariyerin yürütüldüğü yer ise üniversite kolejleri ve uygulamalı bilimler üniversiteleri olmaktadır (Frolich vd., 2018 s. 95). Araştırma yoğunluğu ile daha çok mühendislik ve teknoloji bilimleri alanları öne çıkarken sosyal bilimler ve eğitim bilimleri alanları ise araştırma yönünden daha pasif durumda alanlar olarak tanımlanmaktadır (Frolich vd., 2018, s.96). İkili kurumsal sisteme bağlı olarak akademik kariyer olanakları da çeşitlilik göstermektedir. Üniversitelerde araştırmacı kadrolar yoğunluk gösterirken uygulamalı bilimler üniversiteleri ile üniversite kolejlerinde eğitim odaklı kadrolar daha yaygın hale gelmektedir. Büyük Britanya ise kendi üniversitelerinde her iki kadroya önem vermektedir (Frolich vd., 2018, s.98). Rapora göre 2014'ten beri Büyük Britanya'daki üniversitelerde yalnız eğitimden sorumlu kadrolarda bir artış gözlemlenmiştir. Diğer ifade ile: Hem araştırma faaliyetini hem de öğretim faaliyetini yürüten öğretim üye-

lerinin sayısı giderek azalmaktadır. Britanya'daki ulusal "Research Excellence Framework" (bilimsel araştırma yönünde verimlilik artırılmasını hedefleyen vizyon) doğrultusunda, üniversiteler artık araştırma ile eğitimi, iki farklı uzmanlık alanı gerektiren sahalara olarak görmeye başlamışlardır (Frolich vd., 2018, s. 87). Bu stratejinin ne kadar verimli olduğu, Oxford Üniversitesi'nde, dünya-daki araştırma üniversitelerinin, THEWUR 2024 sıralamasındaki birincilik pozisyonundan anlaşılabilir. Söz konusu kariyer sınıflandırılması, bahsedilen tüm diğer ülke üniversitelerinde de söz konusudur. Araştırmacı kadro ile öğretim kadroları arasında bir sınıflandırma söz konusu olmaktadır. Genellikle Avrupa ülkelerinde akademik atama ve yükseltmeye ilişkin iki yolun mevcut olduğu hususunu belirtmek gerekir. Bunlar: Sözlü sınav/mülakat ve belirli kriterler doldurulduğunda yapılan atama ve yükseltme yollarıdır. Raporda konu edilen ülke üniversitelerinde akademik atama ve yükseltme kriterlerine dair esneklik söz konusu olabilmektedir. Bu ülkelerdeki üniversitelerin çoğunda, akademik kadroların atamasında ve yükseltmesinde yukarıda belirtilen ve birlikte uygulanan (hem sınav hem kriter) ikili yol izlenmektedir (Frolich vd., 2018, s. 94).

1.1. 2. Amerika ve Çin'de uygulanan tenure – track sisteminin özellikleri

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki (ABD) üniversitelerde öğretim üyeliği kadrolarına atama modeli olarak *tenure-track* (sürekli kadroya geçiş pozisyonu) yaygın olmakla birlikte, süreli ve/veya yarı-zamanlı öğretim üyeliği kadrolu/kadrosuz statülerine sıklıkla rastlanabilmektedir.

ABD'de doçentlikle birlikte üniversitede akademik özgürlüğü güvence altına alan "tenure track", bazıları tarafından ömür boyu iş garantisi şeklinde de değerlendirilebilen yükselme anlamında değerlendirilebilir. Yani doçentlik, ABD'de sınavla verilen bir unvan değildir. Doçentlik, akademisyenin kendi dalında uzmanlaştığının bir göstergesi olarak ve üniversitenin Dr. Öğretim Üyesine devamlı kadro vermesi şeklinde değerlendirilebilir. Doçentliğe giden süreç, genelde üniversiteden üniversiteye geçişmekle birlikte 6. ve 7. yılın sonunda verilmektedir. Beşinci yılın sonunda yardımcı doçent dosyasını hazırlayıp ilgili mercilere iletmekle görevlidir. Üniversiteler merkezi bir sisteme bağlı olmadıklarından her üniversitenin doçentlik verme kriterleri değişmektedir. Üniversiteler kendi misyonları gereği olarak değişik kriterlerin yerine getirilmesini isteyebilmektedir. (Sırakaya, 2000, s. 68).

Asya kıtasındaki Çin Cumhuriyeti THEWUR sıralama-

sında önemli yere sahiptir. Çin Cumhuriyeti araştırma üniversitelerine önem vererek bu üniversitelerinin gelişmesi ve çoğalması için önemli destekler sağlamıştır. Böylece uluslararası düzeyde tanınırlığı kazanan Çin üniversiteleri araştırma için önemli fon ve ortak sayısına sahip olmuştur (Çai ve Yan, 2017). Aynı zamanda Çin üniversitelerinin akademik personelinin büyük bölümünü yurt dışı ülkelerinden sağlanması hususu bu kurumların sürdürdüğü önemli politikalarından biri haline gelmiştir. Diğer taraftan, araştırma üniversitelerinin sayısını hızla artıran Çin'de yükseköğretim kurumlarında uygulanan *tenure-track* sisteminin yaygınlaşması kimi olumsuz etkiler doğurmuştur. X. Wang ve L. W. Wang'a göre (2024) Çin'de yükseköğretimdeki akademik atamalar için benimsenen yol, ABD'deki *tenure-track* sistemine göre bazı farklıklar göstermektedir.

ABD'deki *tenure-track* sisteminde (genelde belirli değerlendirme standartlarının aday tarafından karşılanması), terfi kısıtlamaları söz konusu olmaz iken Çin'de terfi kriterlerini başarı ile karşılamış adayların ataması, ek kısıtlamalar veya kadro sınırlamaları nedeni ile yapılamayabilmektedir. Bu husus, yoğun bir rekabete yol açmaktadır. Diğer taraftan Çin'deki *tenure-track* sistemine göre doçent adaylarına beş yıllık görev süresinden sonra profesörlük kadrosuna başvurmak için iki kez fırsat tanınmaktadır. İki kez başarısız olunursa ilk pozisyona dönüş yapılamamaktadır. Ayrıca akademik atama ve yükseltme kriterlerinin, özellikle Sosyal ve Beşeri Bilimlerde geçerli olup olmadığı hususunda büyük tartışmalar yaşanmış olup Pekin Üniversitesi'nde bu konu akademik personelin ciddi direnci ile karşılaşmıştır (Li ve Zhao, 2016, akt. Wang X. ve Wang L.W., 2024, s. 2). Çin üniversitelerinde uygulanan *tenure-track* sisteminin terfi kriterleri, araştırma performansını öncelikli pozisyona çıkarmaktadır ki bu durum, öğretim kalitesini gölgelemektedir. Araştırma performansının öğretimden daha öncelikli hale gelmesi hususu, kariyerinin başında olan akademisyenlerin çalışmalarını, araştırma çıktılarına kaydardıklarını göstermiştir. Bu durum da öğretim kalitesinin olumsuz etkilenebileceği kaygısını ortaya koymaktadır (Huang ve Fan, 2015, akt. Wang X. ve Wang L.W., 2024, s. 8).

2. THEWUR listesinde yer alan yurt dışındaki bazı araştırma üniversitelerinin kurumsal yapıları içerisinde müzik alanının yeri ve kapsamı.

THEWUR'un 2024 yılı için oluşturduğu listede ilk sıralara yerleşen üniversiteler Büyük Britanya ve Amerika Birleşik Devletleri araştırma üniversiteleridir. Listedeki

Asya kıtasını temsil eden üniversitelerinin ise çoğunlukla Çin Halk Cumhuriyeti sınırlarında yer aldığı görülmüştür. Ayrıca Avrupa ve Kuzey Amerika kıtasındaki Fransız dilli devletlerinin üniversiteleri de THEWUR sıralamasında yeterince yüksek pozisyonlarına sahip oldukları gözlemlenmiştir. Çalışmamızın odağındaki konuyu bazı yurt dışındaki araştırma üniversitelerinin sergilediği yaklaşım çeşitliliği üzerinden aktarılması noktasında Oxford (1), Stanford (2), Harvard (4), Berkeley Kaliforniya (9), Chicago (13), Hong – Kong Çin (53), Paris – Sorbonne (75) ve Montreal (111) Üniversiteleri ile ilgili inceleme yapılmıştır.

2.1. Oxford Üniversitesi, (Büyük Britanya)

Dünya geneli THEWUR 2024 listesinde ilk sıra numarasını taşıyan üniversite Oxford Üniversitesi'dir. Oxford Üniversitesi'nin resmi sitesindeki *Organisation* başlığı altındaki bilgiler üniversitenin kurumsal yapısına yönelik önemli ipuçları vermektedir: “*Oxford Üniversitesi; üniversite, fakülteler, ana bilim dalları, bölümler ve kolejlerden oluşan, bağımsız ve kendi kendini yöneten bir yapıya sahiptir. Üniversiteye federal bir sistemle bağlı olan otuz altı kolej¹ ve üç topluluk kurumun temel bileşenlerini oluşturmaktadır...*” (<https://www.ox.ac.uk/about/organisation?wssl=1>).

Ayrıca Oxford Üniversitesi'ne ait sitenin ana sayfasındaki bilgi akışında, kurumu oluşturan üniversite ile kolejlerin rol ve görevlerinin dağılımı ile ilgili hususlar da yer almaktadır (<https://www.ox.ac.uk/about/organisation?wssl=1>). Akademik birimler sıralaması *Humanities Division*'dan (Beşeri Bilimler Fakültesi) başlamakta olup bu fakültenin, dokuz anabilim dalı ile *Ruskin School of Art*'ın (Ruskin Güzel Sanatlar Yüksekokulu) kapsadığı belirtilmektedir. Oxford Üniversitesi'nin diğer fakülteleri arasında *Mathematical, Physical and Life Sciences Division* (Matematik, Fizik ve Yaşam Bilimleri), *Medical Sciences* (Tıp) ve *Social Sciences* (Sosyal Bilimler) Fakülteleri yer almaktadır.

Oxford Üniversitesi'nin THEWUR sıralamasında birincilik kazanmasında katkıları olan Bilgisayar Bilimi bölümü, Matematik, Fizik ve Yaşam Bilimleri fakültesinin dokuz akademik bölümünden biri olduğunu vurgulanmaktadır. Ayrıca Tıp ve Sosyal Bilimlerin, Oxford Üniversitesi'nin THEWUR sıralamasındaki yüksek pozisyonunu belirleyen fakülteler olduğu ifade edilmektedir (a.d.e.).

Oxford Üniversitesi'ndeki Müzik Fakültesi: ‘Müzikoloji’, ‘bestecilik’, ‘etnomüzikoloji’, ‘performans’, ‘müzik psikolojisi’, ‘müzik sosyolojisi’, ‘orkestra şefliği’ alanlarında lisans ve lisansüstü eğitim sunmaktadır. Ayrıca çeşitli

ders programlarını yürüten fakülte, aralıksız: ‘Çalıştay’, ‘konser’, ‘topluma açık konferans’ ve ‘seminer’ düzenlemektedir. Fakültenin lisans ve lisansüstü öğrencileri misafir çalgı toplulukları ve çeşitli orkestralarla çalışma fırsatlarından yararlanmakta olup, üniversitenin oluşturduğu zengin müzikal birikimine ve akademik olanaklara ulaşmaktadırlar. Aynı zamanda, Oxford Üniversitesi Müzik Fakültesi bünyesinde *Electronic Music Practice Research Group, EMPRes* (Elektronik Müzik Uygulamaları Araştırma Grubu) faaliyet göstermektedir. Bu birim, elektronik medya ve deneysel müzik uygulamalarının topluma aktarılması ve yaygınlaştırılması amacı ile kurulmuş olup faaliyetlerini çeşitli sanat dallarından gelen temsilcilerinin yanı sıra, müzisyenlerin, bestecilerin, yapımcıların ve araştırmacıların katılımı ile yürütmektedir. EMPRes'in internet sayfası (<https://empres.music.ox.ac.uk/about>) incelendiğinde grubun araştırma projeleri arasında görsel sanatlar ile ortaklaşa yapılmış ses enstalasyonları, belgesel müzikleri, kayıt, miksaj ve “son söz teknoloji”yi kullanarak oluşturulan orijinal bestelerin yer aldığı görülmektedir. 2025 yılında açılması beklenen S. Schwazman Beşeri Bilimler Merkezinin kuruluşu ile müzik, dilbilim, felsefe, tarih ve diğer beşeri bilimler üzerine araştırma çalışmalarının yürütülmesi hedeflenmektedir. Merkezde tiyatro, sinema, yüksek akustik özelliklerine sahip olan konser ve resital salonları ile kayıt stüdyoları da yer alacaktır.

2.2. Stanford Üniversitesi, (ABD)

THEWUR 2024 listesinde ikinci sırada yer alan üniversite Stanford Üniversitesi'dir. Üniversitenin resmi internet sitesinde yer alan *Faculty Handbook* (Üniversite El Kitabı)'nda (<https://facultyhandbook.stanford.edu/index/index>) yer alan bilgilere göre, Stanford Üniversitesi bünyesinde İşletme, Eğitim, Mühendislik, Beşeri Bilimler, Hukuk, Tıp ve Doerr Sürdürülebilirlik Fakültesi olmak üzere toplam yedi fakülte faaliyet göstermektedir. *The School of Humanities and Sciences* (Beşeri Bilimler ve Fen Bilimleri Fakültesi): ‘Müzik’, ‘edebiyat’, ‘tarih’, ‘iktisat’, ‘matematik’, ‘biyoloji’ vs. bölümleri kapsamaktadır. Bu üniversite, lisans ve lisansüstü programları içeren yirmi beşten fazla disiplinler arası eğitim de vermektedir. Stanford Üniversitesi, çeşitli merkez ve enstitüleri de barındırmaktadır. Bu merkezlerin arasında müzik ve akustik alanında araştırma ve proje hazırlama yeri olan *Center for Computer Research of Music and Acoustics -CCRMA* (Müzik ve Akustik Üzerine Bilgisayar Destekli Araştırma Merkezi) sunduğu faaliyet raporları ile göze çarpmaktadır. Stanford Üniversitesin'deki Müzik bölümü: ‘Kompozisyon’, ‘etnomüzikoloji’, ‘orkestra şefliği’, ‘çalgı performansı’, ‘müzik tarihi’, ‘müzik teorisi’, ‘bilgisayar teknolojisi destekli müzik yapımı’ ile ‘bilim-

¹ Büyük Britanya'da kolejler üniversiteye bağlı kurumlar olup, öğrenci ile danışmanların eğitim-öğretim faaliyetini sürdürdükleri topluluklar olarak tanımlanmaktadır. Genellikle ön lisans ve lisans programları sunmaktadırlar. (fr.wikipedia.org/wiki/Universit%C3%A9_d%27Oxford)

sel araştırma' alanlarını bir araya getirmektedir. Bölüm, yüksek lisans programları olarak 'kompozisyon', 'müzik tarihi' ve 'bilgisayar destekli müzik teorisi' ve 'akustik'; doktora programları olarak ise 'müzikoloji', 'bilgisayar destekli müzik teorisi' ve 'akustik' ile 'etnomüzikoloji' programları sunmaktadır.

2.3. Harvard Üniversitesi, (ABD)

THEWUR 2024 listesinde dördüncü sırada yer almaktadır. Bu kurumun resmi internet sayfasındaki tanıtım bilgilerinde: *"Harvard Üniversitesi, lisans düzeyinde eğitim veren Harvard Koleji ile lisansüstü programları içeren on iki fakülte ile Radcliff İleri Araştırmalar Enstitüsünden oluşmaktadır."* - ifadesi yer almaktadır (<https://www.harvard.edu/academics/schools/>). Ayrıca Harvard Üniversitesi'nde *Kenneth C. Griffit Graduate School of Arts and Sciences* (Kenneth C. Griffit Sanat ve Bilim Yüksekokulu) ile Mühendislik ve İleri Eğitim Yüksekokulları yer almaktadır. Müzik alanında lisans eğitimi veren kurum Harvard Koleji'dir. Burada öğrencilere 'müzik teorisi', 'müzik analizi', 'kompozisyon', 'müzik eleştirisi' ile ilgili temel ve kapsamlı eğitim programları sunulmaktadır. Ayrıca kurumdaki öğrenciler, çalgı toplulukları, orkestra ve korolar ile icra tecrübelerini geliştirmeye teşvik edilmektedir. Müzik alanında lisansüstü eğitimi *Kenneth C. Griffit Graduate School of Arts and Sciences* (Kenneth C. Griffit Sanat ve Bilim Yüksekokulu) yürütmektedir. Buradaki yüksek lisans ve doktora eğitimi programları: 'Tarihsel müzikoloji', 'etnomüzikoloji', 'müzik teorisi', 'kompozisyon', 'icra' ve 'eleştiri pratiği' gibi alanlarını kapsamaktadır. Eğitim süresince öğrenciler konser salonu, kütüphane, ses laboratuvarı ile elektro-akustik kompozisyon stüdyosundan faydalanmaktadırlar. Kurumun mezunları genelde Amerika ve İngiltere'deki prestijli üniversitelere atanmaktadırlar.

2.4. Berkeley Kaliforniya Üniversitesi, (ABD).

THEWUR klasmanında dokuzuncu sırada yer almaktadır. Berkeley Kaliforniya Üniversitesi (<https://www.berkeley.edu/about/>), altı adet Fakülte Koleji ile bir adet Yüksekokul nezdinde eğitim veren yüz otuz bölümü ile seksenden fazla disiplinler arası araştırma biriminden oluşmaktadır. Fen-Edebiyat Fakültesinin ana bilim dalları arasında Beşeri Bilimler Ana Bilim Dalı yer almaktadır. Burada, müzik bölümü dâhil olmak üzere, on dokuz adet bölüm ile on dört adet araştırma merkezi yer almaktadır. Müzik Bölümü, lisans ve lisansüstü programlarla yürütülmektedir. Müzik Bölümü Lisans Programı: 'Çalgı performansı', 'dünya müzikleri', 'müzik tarihi' 'kompozisyon ve teknoloji', 'müzik teorisi', müziğin tarihsel ve kültürel boyutlarını inceleyen temel alan dersleri içermektedir. Lisansüstü program ise -yüksek lisans ile doktora eğitimi için- 'aralıksız beş yıl' olarak

öngörülmektedir. Bu program, 'müzikoloji', 'etnomüzikoloji' ve 'kompozisyon' alanlarında gerçekleştirilmektedir. Bölüm tarafından müzik alanında *Master of Art* (Sanatta Yüksek Lisans) derecesi ayrıca verilmemektedir. Fakat doktora tezine başlamadan önce adaylar iki yıllık yüksek lisans eğitimi sonunda yüksek lisans yeterlilik sınavına tabi tutulmaktadırlar.

Berkeley Kaliforniya Üniversitesi'ndeki Müzik Bölümü *icra* branşını desteklemekte olup çeşitli çalgı toplulukları ile orkestraların oluşturulmasına ve faal konser hayatının desteklenmesine öncülük yapmaktadır. Üniversitede: Senfoni Orkestrası, Berkeley Filarmoni Orkestrası, Üflemeli Çalgılar Topluluğu, Üniversite Barok Topluluğu, Elektro-Akustik Çağdaş Müzik Topluluğu, Üniversite Korosu, Oda Korosu, Gospel Korosu, Afrika Müzikleri Topluluğu, Caz Topluluğu, Endonezya ve Havai Geleneksel Müzik Toplulukları faaliyet göstermektedirler.

2.5. Chicago Üniversitesi (ABD)

Chicago Üniversitesi THEWUR 2024'e göre on üçüncü sırada yer almaktadır. Bu üniversite bir kolej, Biyoloji, Sosyal Bilimler, Beşeri Bilimler, Fen Bilimleri olmak üzere dört adet fakülteden ve yedi adet yüksekokuldan oluşmaktadır. Müzik bölümü, Beşeri Bilimler Fakültesinde yer almakta olup lisans, yüksek lisans ve doktora programları yürütmektedir. Bölüm: 'Çalgı icrası', 'bestecilik', 'müzik tarihi ve teorisi', 'etnomüzikoloji' alanlarında lisansüstü programlara sahiptir. Beşeri Bilimler Fakültesinin diğer alanlarla, disiplinler arası çalışmaları teşvik etmektedir. Fen ve sosyal bilimler ile ortak araştırmalara önem vermektedir. Ayrıca Chicago Üniversitesi müzik bölümü, müzikal icra branşını canlı tutarak bu alanda kendi lisans ve lisansüstü öğrencilerinin profesyonel gelişimi için önemli olanaklar sağlamaktadır. Bölümde: Dört adet koro, iki adet orkestra, üflemeli çalgılar orkestrası, caz toplulukları, Barok öncesi müzik topluluğu, Orta Doğu müzikleri topluluğu ile Güney Asya müzikleri topluluğu faaliyet göstermektedir. Dolayısıyla Chicago Üniversitesi, müzik bölümünde eğitim gören öğrencilerin, adı geçen müzik topluluklarında performans deneyimini edinmeleri için önemli imkânlar ve teşvikler sağlamaktadır. Bölümde, *Chicago Center for Contemporary Composition* (Chicago Çağdaş Kompozisyon Merkezi) ile *Chicago Integrate Media Experimental Studio CHIME* (Chicago Entegre Deneyimsel Medya Stüdyosu) faaliyet göstermekte olup özellikle lisansüstü öğrencilerin projeleri ve eserleri ile ilgili profesyonel destek sağlamaktadır.

2.6. Hong-Kong Çin Üniversitesi, (Çin Halk Cumhuriyeti)

Hong-Kong Çin Üniversitesi THEWUR 2024 sıralamasında elli üçüncü sırada yer almaktadır. THEWUR,

Asya kıtası için oluşturduğu sıralamasında ise birinci üniversitedir. Hong-Kong, Çin Halk Cumhuriyeti'ne ait "Özel İdari Bölge" olarak bilinmektedir (https://tr.wikipedia.org/wiki/Hong_Kong). Hong-Kong Çin Üniversitesi'nin resmi internet sitesinde yer alan bilgilere göre bu üniversite, kendini "araştırma üniversitesi" olarak tanımlamaktadır (<https://www.gs.cuhk.edu.hk/admissions/why-cuhk/about-cuhk>). Bu niteliğini pekiştirmesiyle beraber, Hong – Kong Çin Üniversitesi'nin 2021-2025 stratejik planı, hedefleri ve başarıları ile ilgili bilgiler, üniversite tanıtım sayfasında yer almaktadır. Ayrıca bu üniversite, kendi stratejik hedeflerinde dört esas bölge belirlemektedir ki bunlar: "Çin, Gelenek ve Modernite Kapsamında", "Yenilikçi Bio-Tıp", "Bilgi ve Otomasyon Teknolojisi", "Çevre ve Sürdürülebilirlik" tir (<https://www.cuhk.edu.hk/strategicplan/cuhk2025/research.html>).

Üniversitenin en önemli politikalarından biri ise öğretim kadrolarının büyük bölümünü yurt dışı ülkelerinden sağlaması hususudur (<https://www.cuhk.edu.hk/strategicplan/cuhk2025/human.html>).

Üniversite çift dilli (Çince ve İngilizce) eğitim vermektedir. Hong-Kong Çin Üniversitesi dokuz adet kolej, on adet fakülte ve bir yüksekokuldan oluşmaktadır. Müzik Bölümü üniversitenin Güzel Sanatlar Fakültesi nezdinde faaliyet göstermektedir. Bölüm lisans ve lisansüstü programlar sunmaktadır. Yüksek lisans programı kompozisyon üzerine kurulmuş olup doktora programı ise 'tarihsel müzikoloji', 'etnomüzikoloji' ve 'müzik teorisi' alanları için öngörülmektedir. Ayrıca bölüm, müzik performansı alanında öğrencilerine geniş olanaklar sağlamaktadır. Bunlar: Yüksek akustiğe sahip konser salonu, Asya ve Avrupa kökenli çalgı koleksiyonu, senfoni orkestrası, caz topluluğu, üflemeli çalgılar orkestrası, koro, oda orkestrası, Afrika kökenli vurmalı çalgılar topluluğu ve elektronik müzik stüdyosu şeklinde sıralanabilir.

Sunduğu lisansüstü eğitimi programları ile disiplinlerarası araştırma alanını sürekli genişletmekte olan Müzik bölümü, özellikle üniversitenin coğrafi pozisyonu sayesinde etnomüzikoloji alanındaki araştırmalar için büyük avantaj oluşturmaktadır. Aynı zamanda üniversitenin bünyesinde kurulan *Center for Chinese Music Studies* (Çin Müziği Araştırma Merkezi) Çin müziği ile ilgili geniş bir arşive sahiptir. Bunun yanı sıra Batı müziği alanında tarihsel, teorik ve disiplinlerarası araştırmaların gerçekleştirilmesi açısından Hong-Kong Çin Üniversitesi'ndeki Müzik bölümünün önemli potansiyele sahip olduğu görülmektedir.

2014 tarihinde Hong-Kong Çin Üniversitesi'nin ikinci kampüsü, Hong-Kong'un Schenzen bölgesinde kurulmuş olup *Chinese University of Hong-Kong, Schenzen*

(Schenzen'deki Hong-Kong Çin Üniversitesi) ismi ile tanınmıştır. Bu kampüs çeşitli kolej ve fakültelerden oluşmaktadır. Bunların arasında Schenzen Müzik Konservatuarı da yer almaktadır (<https://music.cuhk.edu.cn/en>). Aynı zamanda Schenzen Müzik Yüksekokulu ismi ile tanınan bu kurum, 2021 yılında kurulmuş olup 'müzik teorisi ve kompozisyon', 'performans' ve 'müzikoloji' üzerine lisans, yüksek lisans ve doktora programları sunmaktadır. Schenzen Konservatuarı, Manchester'daki Royal Northern College of Music (Kuzey Krallığı Müzik Koleji) ile iş birliği yürütmekte olup, ayrıca ülkenin üç ulusal senfoni orkestrasından sanatsal destek almaktadır.

2.7. Paris - Sorbonne Üniversitesi (Fransa)

Paris - Sorbonne Üniversitesi THEWUR 2024 sıralamasında yetmiş beşinci üniversitedir. Paris - Sorbonne Üniversitesi on bir adet kurum ile birlikte yükseköğretim birliği oluşturmaktadır: Bunlardan yedisi ortak, dördü ise paydaş kurumdur. Paris -Sorbonne Üniversitesi dört esas fakülteden oluşmaktadır. Bunlar: Edebiyat, Sağlık, Bilim ve Mühendislik fakülteleridir. Paris - Sorbonne Üniversitesi nezdinde yüz otuz beş adet çeşitli araştırma kurumu faaliyet göstermektedir. Bunların arasında *Institut de recherche en musicologie – İreMus* (Müzikoloji Üzerine Araştırma Enstitüsü) yer almaktadır. Bu kurum aynı zamanda üniversitedeki *Concepts et Langages* (Kavram ve Dil) adı altında faaliyet gösteren *Ecole Doctorale'e* (Doktora Yüksekokuluna) bağlı olarak müzikoloji alanında araştırmalar yürütmektedir. Edebiyat fakültesinde yer alan Müzik ve Müzikoloji Eğitimi Ünitesi/Bölümü ise lisans, çift lisans ve yüksek lisans programlarını sunmaktadır. Bu programlar, fakültenin diğer disiplinlerini de kapsamakta olup 'müzikoloji', 'etnomüzikoloji' ve 'icra pratikleri' alanları ile ilgili bütünleştirici bir eğitim sunmaktadırlar. Ünitenin sunduğu yüksek lisans programları, çeşitli mezuniyet mansiyonları dâhilinde: Araştırmacı, besteci, koro şefi, icracı, eğitimci vs. gibi mesleki olanakları içermektedir. Paris - Sorbonne Üniversitesi tüm diğer alanlardaki gibi, müzik alanında da üç yıllık lisans, iki yıllık yüksek lisans ile üç yıllık doktora programları uygulamaktadır. Doktora programları genelde disiplinlerarası platformda oluşturulmaktadır. Sadece Edebiyat Fakültesine bağlı olan yedi adet Doktora Yüksekokulu mevcuttur. 'Kavram ve Dil' adını taşıyan Doktora Yüksekokulu, doktora programlarını: 'Müzikoloji', 'felsefe', 'iletişim bilimleri', 'dilbilim' ve 'sosyoloji bilimi' başlıkları altında sunmaktadır. Müzikle ilgili doktora programı opsiyonlarında 'müzik ve müzikoloji', 'kompozisyon' ve 'icra sanatı' yer almaktadır. Müzikoloji için lisansüstü araştırmaları *İreMus*, kompozisyon için *Institut de Recherche et Coordination Acoustique/Musique – IRCAM* (Akustik/Müzik Üzerine

Araştırma ve Koordinasyon Enstitüsü); icra sanatı ise *Conservatoire National Supérieur de Musique et de Dans de Paris - CNSMD* (Paris Yükseköğretim Devlet Müzik ve Dans Konservatuarı) gibi kurumların ortaklığı ile yürütülmektedir. Paris - Sorbonne Üniversitesi çok sayıda uluslararası öğrenciyi kabul etmekte olup bazı eğitim programlarını İngilizce olarak yürütmektedir.

2.8. Montreal Üniversitesi (Kanada)

Montreal Üniversitesi THEWUR 2024 yılı listesinde yüz on birinci olarak yer almaktadır. Kanada'nın "Quebec" eyaletinde yer alan bu üniversite, ülke çapında dördüncü üniversitedir. Montreal Üniversitesi, kendi vizyonunu ülkenin coğrafi ve tarihi özellikleri doğrultusunda geliştirmektedir. Bu vizyon, "Yerel Halkın" topluma entegrasyon politikası üzerine kurulmuştur. Yine bu vizyonda, onların üniversite hayatına dâhil edilmesine, kültürel miraslarının korunmasına vurgu yapılmaktadır (<https://www.umontreal.ca/premierspeuples/reconnaissance/>). Üniversite on bir fakülte ve dört yüksekokuldan oluşmaktadır. Müzik Fakültesinde 'çalgı performansı', 'müzikoloji', 'kompozisyon' ile 'caz' ana sanat dalları mevcuttur. Bunların her biri çeşitli program başlıkları içermektedir. Lisans programı: 'Enstrümantal ve elektro-akustik kompozisyon', 'kontrpuan', 'şan' ve 'çalgı performansı', 'caz performansı', 'dijital müzik', 'müzikoloji' ve genel olarak müzik disiplinlerinin eğitimi üzerine kurulmaktadır. Ayrıca fakültede ana dal ve çift ana dal programları da yürütülmektedir. Lisansüstü düzeyde fakülte (program çeşitliliği noktasında) öğrencilerine geniş olanaklar sunmaktadır. Yüksek lisans programında 'film müziği besteleme', 'piyanoda eşlik', 'kompozisyon', 'şan' ve 'çalgı performansı' gibi başlıklara rastlanmaktadır. Ayrıca lisansüstü eğitimde müzik alanında uygulamayı baz alan ve üç farklı diplomaya olanak sunan programlar vardır. Doktora programı ise yine uygulama ile araştırma olmak üzere iki farklı alana yönlendirmekte olup eğitimin sonucunda iki farklı diploma hak kazandırmaktadır. Montreal Üniversitesi müzik alanındaki çalışmalar için önemli potansiyele sahiptir. Üniversitede *Observatoire Interdisciplinaire de Création et de Recherche en Musique – OICRM* (Müzik Üzerine Disiplinler Arası Üretim ve Araştırma Gözlemevi) yer almaktadır. Bu kurum opera ile müzik ve siyaset araştırmaları olmak üzere iki farklı departmandan oluşmaktadır. Ayrıca Müzik Fakültesi bünyesinde müzik ile ilgili dört farklı araştırma alanına yönelik dört adet laboratuvar faaliyet göstermektedir. Müzik Fakültesi *misafir sanatçılar* programı kapsamında dünyaca ünlü müzisyen ve müzik topluluklarını davet etmektedir. Montreal Üniversitesi bünyesinde müziğin çeşitli dallarda atölyeler, üniversite korosu, üflemeli çalgılar topluluğu, senfonik orkestrası, oda orkestrası, dünya müzikleri toplulu-

ğu, caz topluluğu faaliyet göstermektedir. Ayrıca Müzik Fakültesi 2022 yılında *Lumi* isimli Müzik Bölümünü kurmuş olup fakültenin öğrencilerine müzik alanında kendini denemek isteyen bireylere çalgı eğitimi verme olanağını da sağlamıştır. Montreal Üniversitesinde hem Fransızca hem İngilizce dillerinde eğitim programlarının yürütülmesi öngörülmektedir.

3. Yöntem

Bu çalışma "Betimsel Araştırma" yöntemi ile yapılmıştır. Balcı'ye (1989/2019) göre betimsel araştırma; var olan olayın veya nesnenin incelenmesi ile gerçekleşebilen bir araştırma türüdür. Bu araştırma türünde var olan durumla ilgili tespitlere yer verilir. Var olan durumu ortaya koyan yaygın yöntemlerinden biri ise *tarama*'dır (Aypay vd., 2014). Bu çalışmanın veri toplama yöntemi "belgesel tarama" (Karasar, 2015, s. 153) olarak tanımlanabilir. Belgesel taramada ses veya video kayıt, resim, nota ve diğer belgelenmiş unsurların yanı sıra, internet ortamında kaydedilmiş bilgi ve belgeler de inceleme konusu olabilir. Çalışmada, 2024 yılında THEWUR sıralamasına giren yurt dışındaki bazı araştırma üniversitelerinin resmi internet sitelerinin taraması gerçekleştirilmiş olup odak konu ile bağlantılı olan bilgi ve belge incelemesi yapılmıştır. Bu inceleme sonucunda edinen bilgilerin, birtakım başlıklar altında birleştirilmesi ve tablo şeklinde sunulmasına ihtiyaç duyulmuştur. Bu başlıkların oluşturulması ile konuya ait olan bulguların net bir şekilde okunması, konu ile ilgilenen Türkiye'deki akademisyenlere karşılaştırma olanağının sunulması gibi hedefler güdülmüştür.

3.1. Sınırlılıklar

Çalışma için THEWUR sıralamasında farklı pozisyona sahip olan yurt dışındaki sekiz adet araştırma üniversitesi seçilmiştir. Bu üniversiteler, söz konusu kuruluşun 2024 yılı sıralamasında: Birinci, ikinci, dördüncü, dokuzuncu, on üçüncü, elli üçüncü, yetmiş beşinci ve yüz on birinci yerlere sahip olan üniversitelerdir. Bu sekiz üniversiteden ikisi Avrupa'da, beşi Kuzey Amerika'da, biri ise Asya'da yer almaktadır. İncelemeye alınan Oxford, Stanford, Harvard, Berkeley Kaliforniya, Chicago, Hong – Kong Çin, Paris – Sorbonne ve Montreal Üniversiteleri'nin tercih edilmesindeki belirleyici hususlar ise aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- *Araştırma Üniversitesi* niteliğine sahip olması;
- THEWUR listesinde prestijli pozisyona sahip olması;
- Müzik bölümünün kurumsal özelliklere sahip olması;

- Lisans, yüksek lisans ve doktora programlarına yer verilmesi;
- Eğitim – öğretim programların tek veya çift dilde sunulması;
- Üniversitenin resmi internet sayfasının odak konu ile ilgili düzenli ve açıklayıcı bilgilere sahip olması.

4. Bulgular

4.1. Oxford Üniversitesi

Oxford Üniversitesi'nin kurumsal özellikleri atanacak olan öğretim üyesinin statüsünü büyük ölçüde şekillendirmektedir. Şöyle ki: Üniversite fakülteleri ile paydaş kurumlar olan kolejler, öğretim üyesi kadrolarını her iki kurumun faydalanacağı şekilde oluşturmaktadır. Örneğin doçent kadrosu statüsünde çalışacak olan öğretim üyesi hem kendi bölümünde hem de ilgili kolejde görevini icra edebilmektedir. Fakat bölümün ve ilgili kolejin hedefleri ve ihtiyaçları doğrultusunda bu kadro esnek bir şekil alabilmektedir. Genelde tam kadrolu olarak nitelenen “Doçent” kadrosu (“associated professorship”), diğer doçent kadrolarından daha avantajlı gözükmektedir. Bu kadro, genellikle ABD'deki emsal kadro ile aynı özellikleri taşımaktadır. Beş ila yedi yıllık süre için atanan doçent, bu süre sonunda daimi kadroya geçebilmektedir. Genelde Oxford Üniversitesi'nin kolejinde görev yapan tam kadrolu öğretim üyelerine bir danışmanlık bursu ve lojman tahsis edilmektedir. Üniversite ise ücretleri ile tüm özlük haklarını sağlamaktadır. Öğretim üyesinin kadro statüsüne göre bu durum değişebilmektedir. Nitekim bazı doçent kadroları için danışmanlık bursu sağlanmamaktadır ve kadro tanımlamasında bu husus mutlaka yer almaktadır. Diğer taraftan, yalnız kolejde veya yalnız fakültede görev icra edecek olan doçentin özlük hakları, görevli olduğu kurumdan sağlanmaktadır. Kadro ilanlarında üniversitenin ve ilgili kolejin açıkları kadronun özellikleri detaylı bir şekilde açıklanmaktadır. Dolayısıyla kadroya başvuracak aday, üniversitenin ihtiyaç duyduğu kadroya ilişkin statü ayrıntılarını baştan kabul etmiş sayılmaktadır. Doçent kadrolarının yanı sıra “Profesör”, “Onursal Profesör”, “Kıdemli Araştırmacı”, “Öğretim Görevlisi” veya “Öğretmen” kadroları da mevcuttur. Her kadronun statü ve görev yelpazesi farklıdır. Kadro özelliklerine ilişkin tüm detaylar, üniversite ve kolejin talep ettikleri niteliksel elementler ile üniversitenin atama ilanlarında yer almaktadır. Atama ilanlarında genelde aday için zorunlu olan ve olmayan fakat adaydan beklenen nitelikler açıklanmaktadır. Bu bilgilerin yanı sıra, üniversite hakkında bilgi, bağlı olan kurumların tanıtımı, kurumların

fiziksel ve bilimsel potansiyel ile ilgili açıklamalar, hatta kadroya atfedilen özlük haklarına ilişkin bilgiler de yer almaktadır. Ayrıca üniversitenin kendine özgü atama ve akademik yükseltme kriterlerinin yer aldığı bilgi akışı da söz konusudur. Örnek olarak Oxford Üniversitesi'nin internet sayfasındaki “Associated professorship in popular music in association with a tutorial fellowship in St Peter's College” (St Peter's Kolejinde burslu olarak çalışma imkânı veren popüler müzik alanında öğretim üyesi kadrosu) başlıklı ilan gösterilebilir (<https://source.data.ox.ac.uk/vacancies/144409/0016385807.pdf>). Bu ilanda 2020 tarihinden itibaren göreve başlanması istenen doçent adayına ilişkin kriterler hem üniversiteyi hem koleji kapsamaktadır. Bunlar, “Öğretmenlik” ve “Bilimsel Araştırma” olmak üzere birkaç başlık altında açıklanmaktadır. Söz konusu ilan, doçent kadrosuna beş yıllık süre ile ilk atamanın gerçekleşmesini öngörmektedir. Bu süre sonunda, alanında tanınmış öğretim üyelerinin (kurum dışı) olumlu görüş ve raporlar doğrultusunda doçent kadrosu, daimi statüye dönüştürülebilmektedir. Popüler müzik alanı için oluşturulmuş olan doçent kadrosuna atama ilanında, öncelikle, fakültedeki ve kolejdeki adayın görev ve sorumlulukları açıklanmaktadır. Müzik Fakültesindeki sorumlulukları ile kolejdeki sorumlulukları detaylı bir şekilde tarif edilmektedir. Ardından başvuru için zorunlu ve isteğe bağlı olan kriterler sıralanmaktadır. İlanın bu kısmında adaydan doktorayı bitirmiş olması, bilimsel araştırma konusunda ciddi potansiyele sahip olması, lisans ve lisansüstü öğrencilerinin araştırmaya yönelmeleri için ders, konferans ve eğitimi kapsayan diğer unsurları ile destek verilmesi, lisansüstü öğrencilerinin faaliyetlerini denetleme becerisine sahip olması, fakültenin müzikal ve entelektüel faaliyetlerine katılması gibi hususlar sıralanmaktadır. İsteğe bağlı kriterler arasında ise adayın disiplinler arası bilimsel çalışmalara meyilli olması, proje kapsamında kuruma yönelik fon çekebilme potansiyele sahip olması gibi hususlar yer almaktadır. Başvuru kriterlerinin arasında puanlama sistemi yer almamakta olup yayın niteliği, proje ve yayın sayısı belirtilmemektedir. Fakat uluslararası tanınırlık, öğretim metotlarının özgünlüğü gibi hususlar önemsenmektedir.

4.2. Stanford Üniversitesi

Stanford Üniversitesi'nin atama kılavuzunda prosedür ve kadro türlerine ait bilgiler ayrıntılı olarak açıklanmaktadır (<https://facultyhandbook.stanford.edu/index/chapter-2-appointments-reappointments-and-promotions-professoriate>). Bu üniversitede akademik atama prosedürü farklı kadro statülerine göre yapılmaktadır. Kadrolu atama ile kadrosuz atama yapılabilmektedir. Ayrıca üniversitenin ağırlık verdiği iki husus olan öğretim ve araştırma, atama kriterlerindeki vurgunun hangi

yönde olacağını belirleyebilmektedir. Örneğin, Stanford Üniversitesi'nde atama kriterleri araştırma odaklı doçent/profesör ile öğretim odaklı doçent/profesör için farklılaşabilmektedir. Genellikle yardımcı doçent (assistant professor) kadrosundan -yedi seneyi aşmamak şartı ile- doçent kadrosuna geçiş yapılabilir. Fakat bu süre içerisinde, aday bulunduğu kadrodan bir üst kadroya geçmek için mesleki yeterliliğini sergilemek zorundadır. Araştırma odaklı öğretim üyesi, daha çok bu yönünü ön plana çıkaracak çalışmalar yapmakla yükümlüdür. Öğretim odaklı öğretim üyesi ise eğitim – öğretim alanını güçlendirmeyi amaçlamalıdır. Görev süresinin beşinci yılında niteliklerini yansıtan dosyayı hazırlayan aday, bir jüri tarafından değerlendirilir. Genelde bu jüride adayın alanında uzmanlaşmış, üniversitenin dışından ve içinden olan yetkili kişiler yer almaktadır. Üniversitede sanat ve müzik alanı için öngörülen kriterlerin alana yönelik olmasına dikkat edilmektedir. Eğitim alanındaki kriterler ise üniversitenin diğer alanları ile aynı düzeyde tutulmaktadır. Eğitim ağırlıklı alanlar için atama kriterlerinde adayın görev yaptığı sürede lisans ve lisansüstü öğrencilerinden değerlendirme mektupları incelemeye alınmaktadır. Ayrıca bilimsel araştırma alanında atanacak olan adayların yaptıkları çalışmalara yönelik hakem değerlendirilmesi ile üç adet referans mektubu istenmektedir. Tablo 1'de ilk atamada yardımcı doçent kadrosuna dair kanıtlayıcı belge ve kadro süresine) ilişkin bilgiler yer almaktadır (<https://facultyhandbook.stanford.edu/appendix-b-appointment-forms>):

Başvuru kriterlerinin arasında puanlama sistemi yer almamakta olup yayın niteliği, proje ve yayın sayısı belirtilmemektedir. Fakat uluslararası tanınırlık, öğretim metotlarının özgünlüğü gibi hususlar önemsenmektedir.

4.3. Harvard Üniversitesi

Harvard Üniversitesi'ndeki tüm yardımcı doçent ile doçent kadroları süreli kadrolar olup profesör kadrosu ise daimidir. Yardımcı doçentler normalde kendi sürelerinin sonundan bir önceki yılında doçentliğe yükseltilmeleri için jüri tarafından gözden geçirilirler. Doçentliğe yükseldikten sonra ise doçentlik sürelerinin bitmesinden

önceki yılda daimi kadroya geçmek için değerlendirilmeye tabi tutulmaktadırlar. Akademik yükseltmenin her aşaması için kriterler belirlenmiştir. Bunlar üniversitenin araştırma, öğretim, danışmanlık gibi hususlarında belirli prensiplere dayanmaktadır. Fakat akademik yükseltmedeki kararlar, söz konusu alanların her biri için adayın etkili katkılarının tespitinin sonucu olarak ele alınır. “Etki” kavramı yeterince geniş çerçevede ele alınmaktadır. Üniversitede öğretim görevlileri, stajyerler ve öğretim asistanları da dâhil olmak üzere kadrolu olmayan akademik personel, en fazla sekiz yıl süreyle öğretim görevlisi olarak atanabilmektedir. Harvard Üniversitesi'nde “Kadrolu Profesör” ile “Tam Zamanlı Uygulama Profesörü” kadrolarına akademik yükseltme yapılabilir. Bu iki kadro statüsünde olan öğretim üyelerinin görev kapsamı değişiklik göstermektedir. “Kadrolu Profesör” olarak tanımlanan kadroda bilimsel etki, entelektüel liderlik, üretim başarısı gibi hususları ön planda tutulurken “Tam Zamanlı Uygulama Profesörü” kadrosunda ise müfredat ile özgün eğitim metotları geliştirme kapasitesi, eğitim alanına katkıların sunulması gibi faktörler önem kazanmaktadır. Harvard Üniversitesi'nin atama kriterlerinde sanatsal alanlar için doktora muafiyeti söz konusudur. Sanatsal alanlarda yardımcı doçent, doçent ve profesör kadroları kapsamında atanacak veya yükselecek olan adaylar için doktora derecesine sahip olma şartı bulunmamaktadır veya zorunlu değildir.

Atama veya akademik yükseltme prosedürü her kadroya yönelik detaylı bir şekilde fakülte kılavuzunda açıklanmaktadır (<https://academic-appointments.fas.harvard.edu/appointment-parameters>). Kadroya başvuracak olan aday, elde ettiği önceki başarılarından ziyade, görev boyunca kazandığı olumlu geri dönüşler, ortaya koyduğu eğitim metodu ile uygulama potansiyeli, üniversiteye katabileceği yenilik açısından değerlendirilmektedir. Başvuru kriterlerinin arasında puanlama sistemi yer almamakta olup, yayın niteliği, proje ve yayın sayısı belirtilmemektedir. Fakat uluslararası tanınırlık, öğretim metotlarının özgünlüğü gibi hususlar önemsenmektedir.

Tablo 1. Stanford Üniversitesi'nde ilk atamada Dr. Öğretim Üyesi kadrosuna dair kanıtlayıcı belge ve kadro süresine ilişkin bilgiler.

Kadro Türü	İlk Atama Süresi	Kadroda kalma azami süresi	Referans mektupları	Öğrencilerden Değerlendirme	Değerlendirme	Önemli notlar
Yrd. Doç Eğitim – Süreli	6 yıla kadar	6 yılı geçmeyecek	3	Adayın öğretmenlik deneyimi varsa lisans öğrencilerinden 6-12 mektup	Adayın rolüne uygunsa eklenecektir	1. Akademik çalışmalarda bulunan adaylar için 3 hakem mektubu. Mektup adayın bilimsel katkıları ele almalıdır. Tüm hakem mektupları pedagojik katkıları da ele almalıdır. 2. Adayın lisansüstü çalışmayı yönetmesi bekleniyorsa, adayın birincil danışmanı olduğu tüm eski lisansüstü ve/veya doktora sonrası stajyerlerden de mektup istenmelidir.

4.4. Berkeley Kaliforniya Üniversitesi

Berkeley Kaliforniya Üniversitesi'nin akademik atama ve yükseltme kılavuzundaki (<https://teaching.berkeley.edu/advancement-and-promotion>) bilgiler arasında üniversitenin belirlediği kriterler ve atama komisyonu için net değerlendirme talimatları yer almaktadır. Üniversite akademik atama ve yükseltme kriterlerini üç ana hat üzerinden belirlemektedir. Bunlar: "...1. Eğitim-öğretim, 2. Araştırma veya diğer yaratıcı çalışmalar, 3. Mesleki faaliyetler ve 4. Üniversite ve kamu hizmetindeki performans..." şeklindedir. Söz konusu kriterlere yönelik adayın bir alandaki zorunluluklarını yerine getirilmesi halinde, diğer alanlar ile ilgili zorunluluklar esnetilebilmektedir. Örneğin eğitim alanında yeterliliğini kanıtlayan aday için araştırma alanındaki kriterlerle eşit kapsam ve ağırlıkta olması beklenmemektedir. Eğitim alanında yükseltmesi beklenen aday için öğrencilerden geri dönüşlerin alınması, açık ders ve konferansların verilmesi gibi hususlar önem kazanmaktadır. Kriterlerde "araştırma veya diğer yaratıcı çalışmalar" ifadesi dikkat çekmektedir. Bu ifadenin özellikle sanatsal alanda üretim yapan adaylara yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Şöyle ki: Zamansal sanat dalında (müzik, dans, tiyatro) başarısını elde etmiş adayların sundukları çalışmalara yönelik içerik değerlendirmesinin yapılması gerektiği vurgulanmaktadır. Ortak sanatsal çalışmalar için ise adayın katkılarının ortaya koyulmasının ve değerlendirilmesinin Bölüm Başkanı'nın sorumluluğunda olduğu anlaşılmaktadır. Çalışmaların sayısı belirtilmemekle birlikte, özellikle adayın yaratıcı çalışmaların içeriğine yönelik değerlendirme kriterleri önem kazanmaktadır. Bu gibi çalışmalarda sanatsal açıdan yüksek kalite ve orijinal fikir gibi hususlar, kriter olarak kabul edilmektedir. Ayrıca Berkeley Kaliforniya Üniversitesi, "Akademik Atama" kılavuzunda, farklı alanlarda faaliyet gösteren öğretim üyelerine yönelik atama komisyonunun değerlendirmelerinde, farklı yaklaşımların sergilenmesi gerektiği açıkça ifade edilmektedir. Mesleğe yönelik yaratıcı fikirler sunan yayınların (ders kitabı, raporlar gibi) "yaratıcı çalışmalar" kategorisinde değerlendirilmesi istenmektedir. Ayrıca değerlendirme komisyonundan, bazı sanat dallarındaki (müzik, dans, tiyatro, edebiyat) seçkin çalışmaların, araştırmada elde edilen seçkinliğe eşdeğer bir değerlendirmeye tabi tutulması beklenmektedir. Başvuru kriterlerinin arasında puanlama sistemi yer almamakta olup yayın niteliği, proje ve yayın sayısı belirtilmemektedir. Fakat uluslararası tanınırlık, öğretim metotlarının özgünlüğü gibi hususlar önemsenmektedir.

4.5. Chicago Üniversitesi

Chicago Üniversitesi akademik atama ve yükseltme kriterlerini, 1970 yılında Edward H. Levi tarafından

yayımlanan "Shils Report" (Akademik atama rehberi) başlıklı yazıyla oluşturmuştur. Bu kriterler: "Araştırma", "Eğitim-öğretim", "Üniversiteye entelektüel katkı" ve "Hizmet" kategorileri olmak üzere dört ana ilke doğrultusunda belirlenmiştir (<https://provost.uchicago.edu/sites/default/files/GuidanceAcademicAppointmentsPromotionsHiring.pdf>). Üniversitenin "Guidance on Academic Appointments, Promotions & Hiring" (Akademik Atamalar, Terfiler ve İşe Alımlar Hakkında Rehber) başlıklı kılavuzunda yine bu başlıklar çerçevesinde başvuru esasları tanımlanmıştır. Sanatsal alanları kapsayan kriterler ise özel bir başlık altında toplanmıştır: "Section 5. Guidelines Clinical Appointments, Appointments From Practice, And Research Appointments: 5.6. Professors of Practice in Arts in the Division of the Humanities" (Bölüm 5. Klinik Tıp, Uygulamalı Bilimler ve Araştırmacı Atamaları ile ilgili Yönergeler: 5.6. Beşeri Bilimler Bölümünde Sanatta Uygulama Kadroları). Buradaki "Professors of Practice in Arts"(Sanatta Uygulama Kadroları) ibaresi, güzel sanatlar alanının uygulama odaklı alanı olup akademik kadroların, uygulamalı bir alan için tanımlandığına işaret etmektedir. Beşeri Bilimler Fakültesindeki sanat alanı yalnız uygulamalı alanı olarak tanımlandığı için öğretim üyeliği kadrolarının (yardımcı doçent, doçent, profesör) başında "uygulama" ibaresinin kullanılması söz konusudur. Örneğin sanat alanlarında "Uygulama Profesörü", "Uygulama Doçenti" gibi ibareler kullanılmaktadır. Bu durum çoğunlukla sanat alanları için geçerlidir. Dolayısıyla Chicago Üniversitesi, sanat alanının uygulamaya dayalı bir alanını oluşturduğu için bu alandaki öğretim üyesi kadrolarını, tüm diğer kadrolardan ayırmış olup atanacak veya yükselcek olan öğretim üyelerinin uygulama üzerine uzmanlaşma koşulunu baştan belirlemektedir. Başvuru kriterlerinin arasında puanlama sistemi yer almamakta olup yayın niteliği, proje ve yayın sayısı belirtilmemektedir. Fakat uluslararası tanınırlık, öğretim metotlarının özgünlüğü gibi hususlar önemsenmektedir.

4.6. Hong-Kong Çin Üniversitesi

Hong-Kong Çin Üniversitesi'nin resmi sitesinde akademik atama ve yükseltme ile ilgili bilgiler bir kılavuz şeklinde mevcut olmasa da kadro ilanları ile çeşitli formlara ulaşmak mümkündür. Başvuru formlarında ise aşağıdaki başlıklara rastlanmaktadır (<https://www.hro.cuhk.edu.hk/en-gb/career/career-opportunities/applications-forms-and-personal-information-collection-statement>):

Profesyonel nitelik/üyelik/dereceler,

İş tecrübesi,

Başlıca araştırma çalışmaları,

Yayın listesi,

Referans mektubu (3 adet).

Genel karakter taşıyan bu başvuru formları, Hong-Kong Çin Üniversitesi'nin iki kampüsü de kapsayacak şekilde akademik kadro başvuruları için geçerlidir. Hong-Kong Çin Üniversitesi'ndeki akademik atama ve yükseltme, yönetim biriminin *HR Manager* (İnsan Kaynakları Müdürü), her fakülte veya grup fakülte için farklıdır. Bu hususu dikkat çekicidir (https://www.hro.cuhk.edu.hk/images/content/about/HRO_Organization_Chart.pdf)

Üniversitenin yayımladığı şemaya göre Güzel Sanatlar Fakültesi için akademik atama ve yükseltme süreçleri, diğerlerinden farklı bir sorumlu personel tarafından yönetilmektedir. Müzik alanı ile ilgili akademik atama kriterleri, özellikle Hong-Kong Çin Üniversitesi'nin ikinci kampüsü olan Schenzen'deki Müzik Konservatuvarı sitesinde yer almaktadır (<https://music.cuhk.edu.cn/en>). Müzik alanındaki belirli ana sanat dalı için açılan akademik kadro ilanlarına bakıldığında "Öğretim Üyesi" kavramının kapsadığı kadroların (yardımcı doçent, doçent, profesör) birlikte verildiğini görmek mümkündür. Müzik alanı için atama kriterlerine bakıldığında ise kurumun, özellikle uygulamaya ve eğitim-öğretime yönelik vurgu yaptığını, uluslararası arenada tanınırlık oluşturabilecek hususlara ağırlık verdiğini söylemek gerekir. Ayrıca akademik atama kriterleri, Konservatuvarın açtığı kadro başlığına ve içeriğine göre değişiklik göstermektedir. Örneğin 'kompozisyon' ve 'müzik teorisi' alanında açılan yardımcı doçent, doçent ve profesör kadroları için adayın doktora derecesine sahip olmasına, müzik teorisi üzerine araştırma tecrübesine, üniversite düzeyinde öğretim potansiyeline dikkat çekilmektedir (<https://music.cuhk.edu.cn/en/recruitment/682>). Aynı nitelikteki kadrolar 'performans sanatı' üzerine açıldığında ise adayın yüksek lisans derecesi yeterliliğine, ulusal ve uluslararası sahnelerde performans başarısına, Çince ve İngilizce dil bilgisine, öğretim tecrübesine vurgu yapılmaktadır (<https://music.cuhk.edu.cn/en/recruitment/680>). Başvuru kriterlerinin arasında puanlama sistemi yer almamakta olup yayın niteliği, proje ve yayın sayısı belirtilmemektedir. Fakat uluslararası tanınırlık, ödül ve profesyonel nitelik gibi hususlar önemsenmektedir.

4.7. Paris – Sorbonne Üniversitesi

Paris – Sorbonne Üniversitesi'nin müzik alanında uyguladığı akademik atama ve yükseltme kriterlerine geçmeden önce, Fransa'daki yükseköğretim personelinin akademik yeterlilik hususunda ortaya koyduğu şartlara bakılması gerekmektedir. Fransa'da *Conseil National des Universités* (Üniversitelerarası Devlet Konseyi)

olarak adlandırılan kurum, yükseköğretimde görev yapabilecek adayları seçen bir üst kuruluş olarak tanınlanmaktadır. Bu kurumun yönetmeliği Fransa Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenmektedir. 2017 tarihli "*Journal Officiel de la République Française* (Fransa Cumhuriyeti Resmi Gazetesi)"ne göre: "...Kıdemli öğretim görevlisi unvanına sahip olmayı amaçlayan adayın, Üniversitelerarası Devlet Konseyi'nin, Nitelendirme Komisyonunun değerlendirmesinden geçmesi gerekmektedir." (<https://www.legifrance.gouv.fr/download/pdf>). Bu değerlendirmenin ön koşulları arasında doktora derecesi de yer almaktadır. Aynı zamanda bu süreç, yabancı uyruklu adaylar için de geçerlidir. Üniversitelerarası Devlet Konseyi çeşitli bilim alanları ile ilgili değerlendirme komisyonlarını içermektedir. Bu alanlar gruplaştırılmaktadır. Her bir grubun içinde ise alt birimler veya ana bilim/ana sanat dalları yer almaktadır ve belirli bir bölge numarasını taşımaktadır. Örneğin Beşeri Bilimler grubu bu listede IV. grubu oluşturmaktadır. Müzik ana sanat dalı ise güzel sanatlar alanının diğer branşları ile on sekizinci bölgede yer almaktadır (<https://www.galaxie.enseignementsup-recherche.gouv.fr/ensup/pdf/qualification/sections.pdf>). Üniversitelerin akademik atama ilanlarında söz konusu bölge numarası, güzel sanatlar alanını tanımlamaktadır. Yükseköğretim kurumlarında görev almayı hedefleyen aday, öncelikle Üniversitelerarası Devlet Konseyi tarafından yürütülen "Aday Nitelendirilme Komisyonu"na başvurmakla sorumludur. Nitelendirme Komisyonu adaydan doktora derecesinin yanı sıra, *Habilitation a Diriger des Recherches* - HDR (Bilimsel Araştırma Yürütme Yetkisi) diplomasını da isteyebilir. Fransa'da yükseköğretim kurumlarının öncelikli hedefi, bilimsel araştırmalarda nitelikli akademik personele sahip olmaktır. Bu hedef doğrultusunda Fransa'daki yükseköğretim kurumları, akademik kadrolarından yüksek lisans ve doktora tez danışmanlık yetkisinin tescil edilmesini talep etmektedir. Söz konusu diplomaya sahip olmak için adayın yerine getirmesi gereken bazı koşullar da söz konusu olabilmektedir. Üniversitelerarası Nitelendirme Komisyonu tarafından adaya *Maître de Conference* (Kıdemli Öğretim Görevlisi) unvanının atfedilebilmesi için adayın HDR diplomasına sahip olması büyük önem taşımaktadır. Adayın bahsedilen bu süreçten elde ettiği başarı, üniversitede öğretim kadrosuna başvurması için ön koşulu ve aynı zamanda kalıcı akademik kadroya yükselmesi için ilk basamağı oluşturmaktadır. Fransa'da bir akademisyenin kariyeri çok aşamalı ve zorlu süreçleri içermektedir. Örneğin adayın çok sayıda mesleki yeterlilik sınavları (yazılı ve sözlü) ile çeşitli formasyonlardan geçmesi gerekmektedir ki bu süreç, uzun soluklu bir süreçtir. Bu zorlu eğitim ve gelişim süreci göz önünde bulundurulursa adayın yükseköğretim kurumlarındaki öğretim üyesi statüsüne yükselmesi, hakkı ile kazandığı

bir “ödül” olarak düşünülebilir.

Paris - Sorbonne Üniversitesi, bir araştırma üniversitesi olarak, özellikle “Kıdemli Öğretim Görevlisi” kadrolarına önem vermektedir. Bu kadrolar, üniversitenin nitelikli öğretim görevlisi ve araştırmacı potansiyelini oluşturmaktadır. Bu kadroların yardımcı doçent, doçent ve profesör kadrolarına dönüştürülmesi ise (kimi alanlar için kurum içinde, kimi alanlar için de kurum dışında) düzenlenen mesleki sınavlar ile gerçekleştirilmektedir. Söz konusu sınavlar çoğunlukla sözlü sınavlar olarak düzenlenmektedir. Müzik alanı için bir örnek verilecek olursa Paris - Sorbonne Üniversitesi’nin 2024 yılında Müzikoloji ve Müzik Psikolojisi alanları için açtığı öğretim ve araştırma görevlisi kadro ilanı incelenebilir (<https://recrutement.sorbonne-universite.fr>). Müzikoloji Üzerine Araştırma Enstitüsü (İreMus) ile Müzik ve Müzik Eğitimi Ünitesi tarafından oluşturulan kriterler arasında adayın doktora ile HDR diplomaları, tez savunma raporu, öz geçmiş, yayın listesinin sunulması gibi unsurların yanı sıra, daha önce yaptığı araştırmalar üzerine sözlü sunumun ve özellikle bilimsel çalışmalarının jüri karşısında anlatılması zorunluluğunu da ortaya koymaktadır. Kadro ilanında tanımlanan branş, müzik ve tıp alanlarını kapsadığından dolayı sözlü sınav jürisinde her iki alandan da öğretim üyeleri yer almaktadır (<https://recrutement.sorbonne-universite.fr>). Başvuru kriterlerinin arasında puanlama sistemi yer almamakta olup yayın niteliği, proje ve yayın sayısı belirtilmemektedir. Fakat çeşitli formasyon ve devlet diplomaları ile desteklenen mesleki nitelik, çalışmaların özgünlüğü ve sözlü sınav performansı gibi hususlar önemsenmektedir.

4.8. Montreal Üniversitesi

Montreal Üniversitesi’nin resmi sitesinde üniversitede yer alan akademik kadroların tanımı ile bu kadrolara atama ve yükseltme kapsamında usul ve yönetmenlik yer almaktadır. 1967 yılında kabul edilen *Statut de l’université* (Üniversite Statüsü), üniversitenin uyguladığı yönetmelik niteliğindedir. Burada çeşitli komisyon ve idari birimlerin tanımları ile Fakülte Konseyinin sorumlulukları ve görev yelpazesi ile ilgili bilgiler de yer almaktadır. Aynı zamanda yönetmelikte akademik kadroların statüleri de ayrıntılı bir şekilde tarif edilmektedir (*Statut de l’université*, A-27.03, s. 23 - https://secretariatgeneral.umontreal.ca/public/secretariatgeneral/documents/Documents_officiels/statuts.pdf). Söz konusu yönetmeliğe göre üniversitede akademik kadrolar ile ilgili bir sınıflandırma söz konusudur. Fakülteadaki öğretim elemanı ve öğretim üyesi kavramları aşağıdaki gibi sınıflandırılmaktadırlar:

1. Akademik kariyere sahip öğretim üyeleri,

2. Hibe kapsamındaki öğretim üyeleri,

3. Araştırma görevlileri,

4. Misafir öğretim görevlileri,

5. Öğretmenler.

Akademik kariyere sahip öğretim üyeleri için üç kadro çeşidi mevcuttur: Profesör, doçent ve yardımcı doçent. Aynı kadro çeşitleri hibe kapsamında araştırma odaklı çalışan öğretim üyeleri için de mevcuttur. Bu kadrolar, yükseköğretimde eğitimci ve/veya araştırmacı niteliğine sahip olan tam zamanlı veya yarı zamanlı çalışan akademisyenlere verilmektedir. Üniversitenin atama usullerine ilişkin belgeler, öğretim üyelerinin atama ve yükseltme ile ilgili ayrıntıları içermektedirler (<https://secretariatgeneral.umontreal.ca>). Bu bilgilere göre doktora diplomasına sahip bir akademisyen, üniversitenin akademik atama kriterlerini yerine getirdiğinde yardımcı doçent kadrosuna üç yıl süre ile atanabilmektedir. Bu görevde bulunma süresi ise en çok altı yıla kadar uzatılabilmektedir. Yardımcı doçent, doçent ve profesör kadroları için akademik atama ve yükseltme kriterleri üniversite ile fakülte konseyleri belirlemektedirler. Montreal Üniversitesi’nin atama kriterleri ile adayların değerlendirme usulleri üniversitenin yönetmeliğinde ayrıntılı bir şekilde yer almaktadır. Söz konusu yönetmelikte adayın akademik birikimini objektif bir şekilde değerlendirmesi ve usulen bir hataya yer verilmemesi için değerlendirme komisyonlarına net talimatlar verilmektedir. Üniversite, ana hedefini “Öğrencilerine kaliteli bir eğitim vermek” olarak tanımlamaktadır (Öğretim Faaliyetlerin Değerlendirme Rehberi -https://secretariatgeneral.umontreal.ca/public/secretariatgeneral/documents/doc_officiels/reglements/enseignement/pens50_25-guide-evaluation-activite-enseignement-professeurs-pour-fins-evaluation-statutaire.pdf). Buna göre Montreal Üniversitesi isimli kurum Üniversite Meclisi tarafından 1974 yılında kabul edilmiş olan üç ana ilke çerçevesinde hareket etmektedir:

“1. Eğitim kalitesinin değerlendirilmesi ve denetlenmesi,

2. Her öğretim üyesi için sunduğu eğitimin değerlendirme sürecinin daimî olması,

3. Değerlendirme, denetleme süreçlerinin ve öğrencilerin eğitim motivasyonunun artırılmasının amaçlanması...”.

Öğretim üyeliğine yükselmeyi hedefleyen akademisyenler için söz konusu ilkeleri hayata geçirmek adına Montreal Üniversitesi birtakım kriterler belirlemiştir. Bu kriterler arasında: “Ders Verme”, “Danışmanlık”, “Ara-

tırma Çalışmalarının Yönetimi”, “Staj Yönetimi”, “Jüri Üyelikleri”, “Eğitim Kurullarında Üyelik ve Eğitim Metotları” gibi başlıklar yer almaktadır. Araştırma yönünü de geliştiren Montreal Üniversitesi, araştırma odaklı öğretim üyelerinin yükselmeleri için de belli başlı kriterleri öngörmektedir. Fakat bu konuda kriterler, özellikle müzik gibi sanatsal alanlar için esnek tutulmuştur. Kriterlerin öncelik sırası, jürinin değerlendirme usulleri gibi hususlar, genellikle ilgili fakülte kurulunun inisiyatifine bırakılmaktadır. Örneğin “Araştırma Faaliyetlerin Değerlendirme Rehberi”nde (https://secretariatgeneral.umontreal.ca/public/secretariatgeneral/documents/doc_officiels/reglements/enseignement/pens50_22-guide-evaluation-activite-recherche-professeurs-evaluation-statutaire.pdf). üniversitenin “araştırma” tanımı açıklanmaktadır. Bu tanıma göre “araştırma” kavramı, Üniversite Meclisi tarafından belirlenmiş olup aşağıdaki başlıklar ile ifade edilmektedir:

“1. Temel ve/veya uygulamalı bir bilgiyi ortaya koymak için oluşturulan ve geliştirilen proje,

2. Sanat ve edebiyat alanlarında özgün bir sanat eserini, anlatım formunu ortaya koymak için yapılan üretim,

3. Bilim, sanat, edebiyat alanlarında eleştiri, sentez, bilimsel teorilerin üretimi.”

Bu faaliyetlerin bilimsel çıktıları kitap, makale, patent veya özgün eser olabilmektedir. Ayrıca, söz konusu rehberde, değerlendirmeye alınan bilimsel veya sanatsal çıktılar ile ilgili kriter sıralaması yapılmaktadır. Bu kriterlerin arasında: Hakemli dergide makale (dergilerin sınıflandırması ile ilgili bir tercih belirtilmemektedir), kitap, kitap bölümü, sanat, edebiyat eseri, baskıda olan el yazıları, mesleki veya bilimsel notlar, kongrelerde sunulmuş ve özet kitabında basılmış çalışmalar, -yayınlanmak üzere dergilere gönderilen- makaleler, uzun soluklu araştırmalara dair kullanılan metodun amacı ile elde edilen ilk sonuçların özeti, uygulama veya temel araştırmalarla ilgili sesli veya görüntülü kanıtlar, eleştiri raporları, araştırma için kullanılan araçların oluşturulması (veri tabanı ve dijital programlar) yer almaktadır. Atama jürisine yönelik detaylandırılmış olan değerlendirme talimatları arasında adayın çalışmaları ile ilgili dikkate alınması gereken hususlar da sıralanmaktadır. Bu hususların arasında çalışmaların kalitesinin birincil, sayısının ise ikincil olarak değerlendirilmesi talimatı yer almaktadır. Başvuru kriterlerinin arasında puanlama sistemi yer almamakta olup yayın niteliği, proje ve yayın sayısı belirtilmemektedir. Fakat üniversitedeki eğitim düzeyinin dışarda tanınırlığını sağlayacak katkıların verimliliği, akademik çalışmaların kalitesi ve özgünlüğü gibi hususlar önemsenmektedir.

Tablo 2’de çalışmaya konu olan sekiz adet yurt dışındaki üniversitenin, THEWUR klasmanına göre sıralama numarası, müzik alanının kurumsal özelliği, müziğe yönelik araştırma merkezlerine sahip olduklarına dair bilgi ile müzik alanında verilen eğitim programlarının isimleri yer almaktadır.

Tablo 3’te yer alan başlıklar ise, Türkiye’deki araştırma üniversitelerinde uygulanan (Örneğin Ankara Üniversitesi veya Dokuz Eylül Üniversitesi) akademik atama ve yükseltme kriterlerindeki genel eğilimden yola çıkılarak oluşturulmuştur. THEWUR’a göre başarılı olarak nitelenen yurt dışındaki bazı üniversitelerin akademik atama ve yükseltme kriterleri ele alındığında, konuya ilişkin Türkiye’deki ve dünyadaki yaklaşımlar arasında benzerlik veya farklılık net olarak ortaya çıkmaktadır. Tablo 3’te yer alan başlıklar, incelenen üniversitelerin geneli için de geçerli olup müzik alanını da kapsayacak şekilde oluşturulmuştur.

Tablo 3’te Türkiye’deki araştırma üniversitelerinin akademik atama ve yükseltme kriterleri kılavuzlarında en çok rastlanan ve çoğunda zorunlu olan hususları ifade eden başlıklar tercih edilmiştir. Bunun amacı, konu ile ilgili bir çıkış noktasını oluşturup, okuyuculara Türkiye’deki ve dünyadaki standartların karşılaştırma olanağı sağlamaktır.

Daha önce belirtildiği üzere, THEWUR sıralamasına giren üniversitelerde, aday değerlendirme aşamasında müzik gibi sanatsal alanlarda sözlü sınav ve/veya mülakat, uluslararası tanınırlık, eğitim metotların üretimi, özgün eser meydana getirilmesi gibi hususlar ağırlık kazanmaktadır. Bunlar ayrıca bir komisyon tarafından incelemeye tabi tutulmaktadır.

Akademik atama ve yükseltme kriterlerinin kadro ilanlarının içeriğine dâhil edilmesi hususu, incelenen yurt dışındaki çoğu üniversite için geçerli bir durumdur. Fakülte veya bölümün açtıkları akademik kadro ilanlarında daha çok kurumun ihtiyaç duyduğu iş yükünün tanımlaması yapılmaktadır. Kadroya başvuracak olan adaylar için çalışma alanı ilan edilmekte olup, bu alanda gereken özelliklerin ve kriterlerin sıralaması yapılmaktadır. Böylece jürilerin, gerekli kriterler doğrultusunda adayın oluşturduğu dosyaların niteliğine yoğunlaşması sağlanmaktadır. Akademik ilanlarda ihtiyaç duyulan uzmanlık alanı (ana sanat/ana bilim dalı), buna bağlı olarak adayın vermekle yükümlü olacağı ders saati sayısı, görev süresi, tabi olduğu statü ve buna bağlı olarak özlük hakları ile ilgili bilgilerin yanı sıra, üniversitenin kurumsal özellikleri, fiziki şartları ve vizyonu hakkında veriler yer almaktadır. İncelenmiş olan üniversitelerin atama ve yükseltme kılavuzu ve atama ile ilgili çeşitli yönetmeliklerinin hiçbirinde adayların bilimsel ve sanat-

sal faaliyetleri ile ilgili herhangi bir puanlama sistemine rastlanmamıştır.

5. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma, Türkiye'deki araştırma üniversitelerinin "Akademik Atama Kılavuzları"nda yer alan ve genel anlamı ile ortak hususları içeren akademik atama ve yükseltme kriterlerinin, müzik alanının işleyişine uygun olup olmadığını da sorgulamaktadır. Bu konuda, özellikle dünyadaki örnekler göz önünde bulundurulursa, hali hazırda Türkiye'deki araştırma üniversitelerinde müzik alanı için uygulanan akademik atama ve yükseltme kriterlerinin, akademisyenlerin mesleki yeterlilikleri ile ilgili etkin bir tespit aracı oluşturup oluşturmadığı sorusu ön plana çıkmaktadır. Diğer ifade ile bu çalışma: "Türkiye'deki araştırma üniversitelerinin uygulamaya

koyduğu akademik atama kriterleri, müzik alanında çalışan eğitmen ve akademisyenler için teşvik edici mi yoksa mesleki açıdan engelleyici bir faktör mü?" sorusunu gündeme getirmektedir. Türkiye'deki araştırma üniversitelerinin, dünyadaki eğitim ve bilim alanlarında rekabet standartlarına ulaşmaları önemsenmekte ise; sanat ve müzik alanında dünyadaki başarılı üniversitelerin uygulamaları da şüphesiz dikkate alınmalıdır. Buna müzik alanında akademik atama ve yükseltme kriterlerinin oluşturma ve uygulama ilkeleri de dâhil edilmelidir.

THEWUR'un 2024 yılı için belirlediği başarılı üniversiteler listesinde yer alan ve bu çalışmaya konu edilen yurt dışındaki bazı araştırma üniversitelerinin resmi internet sayfalarındaki bilgiler incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda, bu üniversitelere ait akademik atama ve yükseltme kriterlerinin içerisine aday potansiyelinin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir puanlama çı-

Tablo 2. THEWUR 2024 listesinde yer alan yurt dışındaki sekiz üniversitede müzik alanının kurumsal özellikleri.

Sıra No	Üniversite Adı	THEWUR Sıra No	Araştırma üniversitesi niteliği	Müzik alanında eğitim veren birimin adı	Eğitim programlarının adı	Müzik alanı ile ilgili araştırma merkezi
1.	Oxford Üniversitesi	1	evet	Müzik Fakültesi/ Kolejler	Lisans/Y.lisans/Doktora	evet
2.	Stanford Üniversitesi	2	evet	Beşeri Bilimler Fakültesi/ Müzik Bölümü	Lisans/Y.lisans/Doktora	evet
3.	Harvard Üniversitesi	4	evet	Harvard Koleji/Sanat ve Bilim Yüksek Okulu/Müzik Bölümü	Lisans/Y.lisans/Doktora	evet
4.	Berkeley Kaliforniya Üniversitesi	9	evet	Beşeri Bilimler Birimi/Müzik Bölümü	Lisans/Y.lisans/Doktora	evet
5.	Chicago Üniversitesi	13	evet	Beşeri Bilimler Fakültesi/ Müzik Bölümü	Lisans/Y.lisans/Doktora	evet
6.	Hong-Kong Çin Üniversitesi	53	evet	Güzel Sanatlar Fakültesi/ Müzik Bölümü	Lisans/Y.lisans/Doktora	evet
7.	Paris-Sorbonne Üniversitesi	75	evet	Edebiyat Fakültesi/ Müzik ve Müzikoloji Eğitimi Ünitesi	Lisans/Y.lisans/Doktora	evet
8.	Montréal Üniversitesi	111	evet	Müzik Fakültesi	Lisans/Y.lisans/Doktora	evet

Tablo 3. THEWUR 2024 listesine giren yurt dışındaki sekiz araştırma üniversitesinin müzik alanı ile ilgili akademik atama ve yükseltme prosedürüne dâhil ettiği ve/veya etmediği hususlar.

Sıra No	Üniversite Adı	Başvuru Şartları	Akademik Kadroların Tanımlanması	Atama Kriterleri İçeren Rehber	Öngörülen Atama Kriterleri	Yayın Niteliği Zorunluluğu	Puanlama Sistemi	Yabancı dil bilgisi zorunluluğu	Sözlü Sınav/ Mülakat
1.	Oxford Üniversitesi	evet	evet	evet	evet	hayır	hayır	hayır	evet
2.	Stanford Üniversitesi	evet	evet	evet	evet	hayır	hayır	hayır	evet
3.	Harvard Üniversitesi	evet	evet	evet	evet	hayır	hayır	hayır	evet
4.	Berkeley Kaliforniya Üniversitesi	evet	evet	evet	evet	hayır	hayır	hayır	evet
5.	Chicago Üniversitesi	evet	evet	evet	evet	hayır	hayır	hayır	evet
6.	Hong-Kong Çin Üniversitesi	evet	hayır	evet	evet	hayır	hayır	evet	evet
7.	Paris-Sorbonne Üniversitesi	evet	hayır	evet	evet	hayır	hayır	evet	evet
8.	Montréal Üniversitesi	evet	evet	evet	evet	hayır	hayır	evet	evet

zelgesinin konmadığı tespit edilmiştir. Buna karşın söz konusu üniversitelerin akademik atama ve yükseltmenin uygulama esaslarında, alana yönelik ilke ve değerlendirme usulüne geniş yer verildiği saptanmıştır.

Araştırmanın sonucunda: 2024 yılına ait THEWUR listesinde yurt dışında prestijli sayılabilecek bazı araştırma üniversitelerinde müzik alanının yükseköğretimdeki yeri, kapsamı ve öneminin ortaya çıkması noktasında birtakım ortak yaklaşımların geliştirdikleri tespit edilmiştir. Üniversite ve üniversite kolejlerinden oluşan yükseköğretim kurumlarının ikili öğretim sistemi (Frolich vd. 2018) uyguladıkları gözlemlenmiştir. Bu sistem çerçevesinde öğretim ve araştırma için oluşturulan akademik atama ve yükseltme kriterlerinde bazı farklılıklar da söz konusu olabilmektedir (İpek ve Gök, 2013). İncelenen üniversitelerin çoğunda araştırma kadrolarının yanı sıra öğretim kadrolarının da yaygın olduğu tespit edilmiştir. Araştırma üniversitelerinin akademik atama ve yükseltme kriterlerinde üç ana yön benimsediği görülmüştür: araştırma, eğitim - öğretim ve kurum içi hizmet. Fakat bu kriterlerdeki başlıkların altında yer alan çıktıların değerlendirmesi noktasında ölçütlerin niteliği üzerine tartışmaların sürdüğü görülmüştür. (Schimanski ve Alperin, 2018). Akademik atama ve yükseltme kriterlerinde ilgili alanda istihdam edici kurumun beklentileri net bir şekilde ifade edildiği tespit edilmiştir. Fakat bu beklentiler alana göre değişkenlik göstermekte olup, bilimsel yayın sayısı ve niteliği ilgili verilerin yer almadığına dikkat çekilmiştir (Schimanski ve Alperin, 2018). Öğretim kalitesinin yükseltilmesini amaçlayan kurumlar, herhangi bir alanda akademik kariyerini sürdürecektir olan adaylardan eğitim-öğretime yönelik yüksek düzeyde çıktılara sahip olmalarını talep etmektedir. Araştırma alanında akademik kariyer yapan akademisyenlerden ise -özellikle araştırma faaliyetlerinin çeşitliliği ve etkili araştırma projeleri için- fonları ilgili kuruma çekme kapasitelerinin yüksek olmasını istenmektedir. Bu yaklaşım biçimi, özellikle Oxford Üniversitesi'nde son yıllarda kendini göstermiştir (Frolich, 2018).

ABD'deki üniversitelerde müzik alanı için öngörülen akademik atama ve yükseltme kriterlerinde uygulama üzerine ihtisaslaşmış öğretim üyesi kadrolarının başına "Professor of Practice" (Uygulama Profesörü) tanımının eklenmesi yaygın bir durumdur. Bu kadro mesleki uygulamaları, eğitim - öğretimi ve kuruma yönelik hizmeti kapsamaktadır (Shamos, 2012). Müzik gibi bir sanat alanı için bu yaklaşımın doğru olduğu düşünülmektedir. Çünkü müzik alanı müzikoloji, etnomüzikoloji, müzik eleştirisi, müzik teorisi gibi bilim alanlarının yanı sıra müzikal icra, kompozisyon ve orkestra şefliği gibi uygulamaya dayalı branşları da kapsamaktadır. Haliyle, bu kadroların başına "uygulama" ibaresinin konması, mü-

zikte ihtisas yapan akademisyenler için kendi branşlarında akademik kariyerlerine devam etmeleri açısından diğer alanların kriterlerine nazaran önemli bir farklılık getirmektedir. Bu durum Harvard Üniversitesi'nde saptanmıştır. Harvard Üniversitesi'nin yanı sıra Hong-Kong Çin Üniversitesi'nde sanat alanında akademik atama ve yükseltme için doktora diploması zorunluluğunun olmadığı tespit edilmiştir.

İncelenen bazı araştırma üniversitelerinde akademik atama ve yükseltme sürecinde eğitim-öğretim metotları ile bilimsel kitapların yazarlığı diğer araştırma çıktıları ile eşdeğer konuma geldiklerine dair verilere ulaşılmıştır (Schimanski ve Alperin, 2018). Söz konusu durum Berkeley Kaliforniya Üniversitesi ile Chicago Üniversitesi'nde tespit edilmiştir.

Ayrıca sanatsal alana göre atama ve yükseltme kriterlerinde bazı esnek yaklaşımlar söz konusu iken (Schimanski ve Alperin, 2018), sözlü sınav ve mülakatın (Frolich, 2018) önemli değerlendirme ölçütleri arasında yer alması da söz konusudur. Bu yaklaşımın Türkiye'deki araştırma üniversitelerinde yaygınlaşması için ise yükseköğretim kurumlarının kendi politikalarında kökten bir değişime gitmesi (Damar, Özdağoğlu, Özveri, 2020), akademide mesleki yeterlilik ölçütlerinin çeşitlendirilmesi ve "...değerlendirme sistemlerinin sanat pratiğini kapsayacak biçimde esnekleştirilmesi..." (Tizgöl ve Başkaya, s. 453) ile mümkün olabilir.

Araştırma üniversitelerinin kurulmasındaki amacın bilim ve teknolojinin gelişmesine katkı sunmak ve ülke ekonomisine katkı sağlamak olduğu kabul edilirse ise, sanatsal alanların bu amaca ne şekilde hizmet etmeleri gerektiği konusunda bütünsel bir yaklaşım henüz söz konusu değildir. Kaldı ki, ister yurt dışında, isterse Türkiye'de *araştırma üniversiteleri* olarak tanımlanan yükseköğretim kurumlarında "Sanat Temelli Araştırma" ve "Sanatsal Araştırma" (Tizgöl ve Başkaya, 2025, Borgdorff, 2005) kavramlarının uygulama noktasında belirsizlik ve kavram karmaşıklığı söz konusu olabilmektedir. Bu konu araştırma üniversitelerindeki sanatsal alanları için özellikle büyük önem arz etmektedir. Müzik alanına yönelik akademik atama ve yükseltme kriterlerindeki ölçütlerin içerisinde esas çelişkiyi oluşturmakta olan bu konu ulusal ve uluslararası araştırmalarda ele alınmalıdır. Bununla birlikte yurt dışındaki araştırma üniversiteleri müzik alanına yönelik akademik atama ve yükseltme kıstaslarını esneterek, adayların eğitim-öğretim performansına önem vererek, alana özel kadro ve kriterleri oluşturarak veya müzik üzerine araştırma merkezlerini kurarak bir çözüm üretmeye çalışmaktadırlar.

Türkiye'deki araştırma üniversitelerinin çoğunda yurt dışındaki prestijli üniversitelerin politikaları geçerli

olmamakla birlikte (Damar, Özdağoğlu, Özveri, 2020), müzik alanında atama ve yükseltme kriterlerindeki puanlama sistemi önemli bir engel teşkil etmektedir. Ayrıca yabancı dil bilgisi kıstası da zorunlu bir kriteri oluşturmaktadır. Yabancı dil bilgisi puanı halen çoğu akademisyenler için aşılması gereken bir engeldir. Halbuki Anadolu'daki üniversitelerinin çoğunda eğitim-öğretim dili Türkçe'dir. Müzikte ve özellikle müzikal icra branşında öğretim üyesi kadrosu için yabancı dil bilgisi puanı talep edilmesi, ancak Türkiye'de yükseköğretimdeki yöneticileri tarafından icracı mesleğinin spesifik hususlarının halen tam olarak anlaşılmasında ile açıklanabilir. Halbuki, yalnız çift dili konuşan ülkelerde (Kanada, Quebec Eyaleti) veya uluslararası programları yürüten üniversiteler tarafından (Paris-Sorbonne Üniversitesi, Hong – Kong Çin Üniversitesi) akademik atama ve yükseltme kriterlerinde bir ikinci dil bilgisi puanı zorunluluğu getirilmektedir.

Türkiye'de akademik atama ve yükseltme kriterlerinde belirli sayıda ve belirli dergilerde yayın yapma, araştırma-geliştirme projesini yürütme talebi ısrarla ifade edildiği sebebi ile Türkiye'deki araştırma üniversitelerinin çoğunda sanat alanında yetişmiş akademisyenler eğitim-öğretime ve toplumla kültürel etkileşime değil, daha çok bilimsel araştırmaya yönelmek zorundadırlar (Tizgöl ve Başkaya, 2025). Bu durum sanatsal alanlarda eğitim-öğretimin kalitesinin düşmesine, sanatsal etkinlik çeşitliliğinin azalmasına yol açmaktadır. Bu konu kapsamında incelemesi yapılmış olan yurt dışındaki bazı araştırma üniversitelerinin müzik alanı için atama ve yükseltme kriterlerinde diğer bölümlere göre farklılık oluşturma iradesinin kuvvetli olduğu söylemek mümkündür (Schimanski ve Alperin, 2018). İncelenmiş olan araştırma üniversitelerinde müzik alanı için farklı kadro çeşitlerinin tanımlanması ve/veya bu alanda bulunan akademisyenlerin eğitim-öğretime katkılarının ölçülmesi ve araştırmacı kadrosu ile eşdeğer olması gibi formler üretildiği hususunu tekrar vurgulamak gerekir.

Söz konusu bu yaklaşımda esas vurgu adayların üniversite dışındaki tanınırlığına, eğitim-öğretime verdikleri katkılara, düzenledikleri çalıştay ve seminerlere, öğrencilerin geri dönüşlerin niteliğine yapılmaktadır. Bu yaklaşım üniversitelerin araştırma sıfatı ile çalışmamakta olup, aksine, müzik alanındaki eğitim-öğretim niteliğini yüksek düzeyde sürdürmelerine imkân sağladığı ortadadır. Müzik alanında araştırma-geliştirme projelerin oluşturulması için gerekli koşulları da (müzik üzerine araştırma merkezi, ses sentezi stüdyoları) sağlayan bu üniversitelerde, disiplinler arası projelerin yürütüldüğü de gözlemlenmiştir. Araştırma yönü kuvvetli olan üniversiteler, bünyelerinde açtıkları müzik ile ilgili araştırma merkezlerinde araştırmaya yönelen kadrolara da yer

vermektedirler. Bu kadrolara atama ve yükseltme kriterleri ise adayın müzik alanındaki araştırma birikimini ve yeterliliğini ölçmektedir.

Sonuç olarak çalışmanın odağında olan ve THEWUR'un 2024 listesinde prestijli sayılabilecek pozisyonlara yerleşen bazı yurt dışı üniversitelerin müzik alanı ile ilgili uyguladıkları akademik atama ve yükseltme kriterlerin incelenmesi, Türkiye'deki emsallerin ilgili konuda bazı önemli eksikliklerini de ortaya koymuştur. Türkiye'deki araştırma üniversitelerinin müzik alanına yönelik atama ve yükseltme kriterlerinin belirleme aşamasında; müziğin uygulamaya dayalı bir sanat branşı olduğunu idrak edilmesi, sanat eğitiminde elzem kabul edilen ve *yol gösterici* rolünü üstlenen akademisyenlere mesleki gelişimleri için teşvik edici hususlara vurgu yapılması, mesleki birikimlerinin ortaya çıkarması için ise gerekli şartlara öncelik getirilmesi şüphesiz alanın lehine olacaktır. Ayrıca müzik alanına yönelik akademik atama ve yükseltme kriterlerindeki ihtiyaç duyulan bu yaklaşım, Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarının müzik alanında sundukları eğitim – öğretim kalitesinin yükselmesini, öğretim üyelerinin ise hizmet ettikleri üniversite ile aidiyet duygusunun pekiştirmesini de sağlayacaktır.

Yapılan çalışmada THEWUR'un 2024 yılı için oluşturduğu listesine giren prestijli sayılabilecek araştırma üniversitelerinden sekizi incelenmiştir. Araştırmada müzik alanına yönelik uyguladıkları akademik atama ve yükseltme kriterleri ile ilgili genel bir bakış açısı geliştirilmesi amaçlanmıştır. İnceleme için THEWUR listesindeki farklı pozisyonlara sahip olan araştırma üniversiteleri seçilmiştir. Bu üniversitelerindeki müzik bölümlerinin kurumsal özellikleri, yürüttükleri programlar, tek veya çift dilde eğitim vermeleri, resmi internet sayfalarının odak konu ile ilgili açıklayıcı bilgilere sahip olmaları gibi hususlar ana konunun işlenmesi için ön koşul oluşturmuştur. Çalışmamızın dışında kalan konuların arasında dünya sıralamasına yüksek pozisyonlardan giren araştırma üniversitelerinin sanat ve özellikle müzik alanında istihdam edilen akademisyenlerin yayın listeleri ile kariyer özgeçmişlerinin akademik atama ve yükseltme sürecindeki etkisinin değerlendirmesi konusu yer almaktadır. Böyle bir inceleme çalışması Türkiye'de müzik alanında çalışan akademisyenler için yol gösterici olabilir. Aynı zamanda THEWUR listesinde yer alan Doğu Avrupa ülkelerinin araştırma üniversitelerinin müzik alanına yönelik uyguladıkları akademik atama ve yükseltme kriterleri ile ilgili bir inceleme çalışması bu konuda mevcut trendlerin belirlemesi açısından faydalı bir çalışma olabilir.

Araştırma Etiği / Research Ethics

Uygulanamaz. / Not applicable.

Yapay Zeka Kullanımı / Artificial Intelligence Use

Yazar, bu çalışmanın hazırlanması sürecinde yalnızca dil düzenleme amacıyla üretici yapay zeka aracı (örneğin ChatGPT) kullanıldığını, içerik üretiminde bu araçlara başvurulmadığını ve tüm bilimsel sorumluluğun kendilerinde olduğunu beyan eder. / *The author(s) state that generative AI tools (e.g., ChatGPT) were used only for language editing during manuscript preparation. No AI-generated content was used for analysis or interpretation. The authors take full responsibility for the integrity and accuracy of the content.*

Yazar Katkıları / Author Contributions

Yazar bu maklenin tamamından sorumluluğu kabul etmiş ve gönderilmesini onaylamıştır. / *The author has accepted responsibility for the entire content of this manuscript and approved its submission*

Yazar bu araştırmanın tüm aşamalarını bizzat kendisi yürütmüştür. / *The author solely conducted all stages of*

this research.

Çıkar Çatışmaları / Competing Interests

Yazar çıkar çatışması olmadığını belirtmiştir. / *The author states no conflict of interest.*

Araştırma Fonu / Research Funding

Bildirilmedi. / *None declared.*

Veri Erişilebilirliği / Data Availability

Ham verilere, ilgili yazarın talebi üzerine erişilebilir. / *The raw data can be obtained on request from the corresponding author.*

Hakem Değerlendirmesi / Peer-review

Dış hakemler tarafından değerlendirildi. / *Peer-reviewed by external referees.*

Orcid

Vefa Terzioğlu <https://orcid.org/0000-0003-3552-1837>

Kaynakça

- Ankara Üniversitesi (2024). Öğretim üyeliğine kadrolarına atama ve yükseltme asgari koşulları. 24 Temmuz 2024 tarihinde, <https://www.yok.gov.tr/Documents/Akademik/AtanmaKriterleri/ankara-kriter-16052024.pdf> adresinden erişilmiştir
- Aypay, A., Cemaloğlu, N., Sapkaya, R., Tomul, E., Baştürk, R., Ellez, M., Şahin, B., ...Turgut, Y. (2014). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ed. Tanrıgören, A., 4. Baskı, Anı Yayıncılık
- Balcı, A. (1989). Eğitimsel Araştırmanın Eğitimsel Sorunların Çözümüne Uygulanması, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 22(1), 411-420. 30 Eylül 2024 tarihinde https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000868.<https://dergipark.org.tr/tr/pub/aeubfd/issue/48019/608054> adresinden erişilmiştir.
- Bilgiç T., Erkip N. (2013). Araştırma Üniversitesi Nedir? 4 Temmuz 2024 tarihinde adresinden <https://sarkac.org/2022/10/arastirma-universitesi-nedir/> tarihinde erişilmiştir.
- Borgdorf, H. (2006). The debate of reseach in the arts, Bergen National Academy of the Arts. 4 Eylül 2025 tarihinde https://www.ahk.nl/fileadmin/download/ahk/Lectoraten/Borgdorff_publicaties/The_debate_on_research_in_the_arts.pdf adresinden erişilmiştir.
- Büyük Britanya'da üniversite kolejləri tanımı: 1 Eylül 2025 tarihinde fr.wikipedia.org/wiki/Université_d%27Oxford adresinden erişilmiştir.
- Cai, Y. & Yan F. (2017). Higher Education and University, In W. J. Morgan, Q. Gu, & F. Li (Eds.), Handbook of Chinese Education (169-193): Edward Elgar. 8 Kasım 2024 tarihinde <https://www.researchgate.net/publication/314880841> adresinden erişilmiştir
- Damar, M., Özdağoğlu, G., Özveri, O. (2020). Bilimsel üretkenlik bağlamında Dünya sıralama sistemleri ve Türkiye'deki Üniversitelerinin Mevcut Durumu. Üniversite Araştırmaları Dergisi, 3 (3), 107-123.
- Demir, E., Göloğlu Demir, C., Özdemir, M.,Ç. (2017). Akademik yükseltme ve atama sürecine yönelik öğretim üyesi görüşleri. Yükseköğretim ve bilim dergisi.7(1), 12-23. doi: 10.5961/jhes.2017.179.
- Demirbilek, M, Çetin, M. (2022). Cuhuriyetten günümüze yükseköğretimde akademik yükseltme ve atama süreci. Yükseköğretim dergisi. 12(2), 197-216. doi:10.2300/yod.21.810002.
- Dokuz Eylül Üniversitesi (2024). Öğretim üyeliği kadrolarına yükseltme-atama ilkeleri ve uygulama esasları. 5 Kasım 2024 tarihinde <https://personel.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2024/11/DEU-OGRETIM-UYELIGI-KADROLARINA-YUKSELTME-ATAMA-ILKELERI-VE-UYGULAMA-ESASLARI-GUNCELLENEN.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Frolich, N., Wendt, K., Reymert, İ., Telmann S. M., Elken M., Kyvik, S ..., Larsen, E. (2018). Academic career structures in Europe: Perspectives from Norway, Denmark, Sweden, Finland, the Netherlands (Austria and the UK. NIFU (Nordic Institute for Studies in Innovation, Research and Education). Report 2018:4. 15 Kasım 2024 tarihinde <https://www.khrono.no/files/2018/02/28/NIFUreport2018-4.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Günay, A. (2022). Analysing the correlation between university rankings and the economic performance of countries, Üniversite Araştırmaları Dergisi, 5 (2), 205-211.
- İpek C. & Gök, E. (2015). ABD ve Türkiye yükseköğretim sisteminde akademik personelin istihdamı, terfi uygulamaları ve Türkiye yükseköğretim sistemi için bazı öneriler. Türkiye'de Eğitim, felsefesi ve sorunları, TYB Akademi: Dil, Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi, 5 (13), 177-198.
- Karasar, N. (2015). Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler, teknikler, 28. Basım, Nobel Yayınevi.
- 2 Mart 2021, URAP (University ranking by academic performance). 2020 yılında üniversitelerimizin 11 Dünya genel sıralamasındaki durumu. Rapor. 18 Eylül 2024 tarihinde <https://newtr.urapcenter.org/cdn/storage/PDFs/eHr9gtE5sxc2X3K5R/original/eHr9gtE5sxc2X3K5R.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Mert, Y. L. (2024). Araştırma üniversiteleri ile dünya üniversite sıralamasına girebilir miyiz?
- Yükseköğretimde uluslararasılaşma ve geliştirme vakfı (YUGEV). 28 Haziran 2024 tarihinde <https://www.yugev.org/tr/arastirma-universiteleri-ile-dunya-universite-siralamasina-girebilir-miyiz> adresinden erişilmiştir
- Saraç, B., Erdoğan, B. Z. (2023). Üniversite sıralamaları ne söyle(me)z? Buz dağının görünmeyen yüzü. Yükseköğretim Dergisi, 13(2), 257-277. doi: 10.53478/yuksekogretim.1274645.
- Sırakaya, E. (2000). Amerika Birleşik Devletleri'ndeki üniversitelerde doçentlik derecesi alma ve atanma süreci hakkında..., Editöre mektup, Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi. 11 (3/6), 68-78
- Scimanski, L. A. & Alperin, J. P. (2018). The evaluation of scholarship in academic promotion and tenure processes: past, present and future. F1000Research 2018, 7:1605 <https://doi.org/10.12688/f1000research.16493.1>. 5 Eylül 2024 tarihinde <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC6325612/pdf/f1000research-7-18027.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Shamos, M.I. (2012). Handbook of academic titles. 4 Eylül 2025 tarihinde <https://euro.econ.cmu.edu/people/faculty/mshamos/Handbook.pdf> adresinden ulaşılmıştır.
- Stanford Üniversitesi (2024). Stanford Faculty Handbook. Faculty appointment forms. 5 Temmuz 2024 tarihinde <https://facultyhandbook.stanford.edu/appendix-b-appointment-forms> adresinden ulaşılmıştır.
- Tizgöl K. & Başkaya A. (2025). Türkiye'de sanat alanında çalışan

akademisyenlerin bilimsel araştırma

olgusuna bakış açıları ve akademik yayın süreçleri üzerine bir değerlendirme. Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi. ISSN: 2619-9475 <https://dergipark.org.tr/pub/ulasbid>, 9 (2), 441-454

Wang, X., Wang, L. W. (2024). The tenure track employment system in colleges and universities in China: a scoping review of the Chinese literature, *Frontiers in Psychology*. doi:10.3389/fpsyg.2023.1271110. 15 Eylül 2024 tarihinde <https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2023.1271110/full> adresinden erişilmiştir.

İnternet Kaynakları

<https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2024/world-ranking> (20 Haziran 2024)

<https://www.ox.ac.uk/about/organisation?wssl=1> (28 Haziran 2024)

<https://empres.music.ox.ac.uk/about> (30 Haziran 2024)

<https://facultyhandbook.stanford.edu/index/index> (5 Temmuz 2024)

<https://www.harvard.edu/academics/schools/> (7 Temmuz 2024)

<https://www.berkeley.edu/about/> (28 Haziran 2024)

fr.wikipedia.org/wiki/Université_d%27Oxford (29 Ağustos 2025)

https://tr.wikipedia.org/wiki/Hong_Kong (30 Haziran 2024)

<https://www.gs.cuhk.edu.hk/admissions/why-cuhk/about-cuhk> (5 Temmuz 2024)

<https://www.cuhk.edu.hk/strategicplan/cuhk2025/research.html> (8 Temmuz 2024)

<https://www.cuhk.edu.hk/strategicplan/cuhk2025/human.html> (7 Temmuz 2024)

<https://music.cuhk.edu.cn/en> (8 Ağustos 2024)

<https://www.umontreal.ca/premierspeuples/reconnaissance/> (12 Temmuz 2024)

<https://source.data.ox.ac.uk/vacancies/144409/0016385807.pdf> (28. Haziran 2024)

<https://facultyhandbook.stanford.edu/index/chapter-2-appointments-reappointments-and-promotions-professoriate> (5 Temmuz 2024)

<https://facultyhandbook.stanford.edu/appendix-b-appointment-forms> (5 Temmuz 2024)

<https://academic-appointments.fas.harvard.edu/appointment-parameters> (7 Temmuz 2024)

<https://teaching.berkeley.edu/advancement-and-promotion> (29 Haziran 2024)

<https://provost.uchicago.edu/sites/default/files/GuidanceAcademicAppointmentsPromotionsHiring.pdf> (28 Haziran 2024)

<https://www.hro.cuhk.edu.hk/en-gb/career/career-opportunities/applications-forms-and-personal-information-collection-statement> (8 Ağustos 2024)

https://www.hro.cuhk.edu.hk/images/content/about/HRO_Organization_Chart.pdf (6 Temmuz 2024)

<https://music.cuhk.edu.cn/en> (6 Temmuz 2024)

<https://music.cuhk.edu.cn/en/recruitment/682> (6 Temmuz 2024)

<https://music.cuhk.edu.cn/en/recruitment/680> (6 Temmuz 2024)

<https://www.legifrance.gouv.fr/download/pdf?id=1HaS7m5igbuQ8pA-qsVHTiE2GcsHJgo1rR12prLhFg0=> (27 Haziran 2024)

<https://www.galaxie.enseignementsup-recherche.gouv.fr/ensup/pdf/qualification/sections.pdf> (27 Haziran 2024)

<https://recrutement.sorbonne-universite.fr> (2 Temmuz 2024)

<https://recrutement.sorbonne-universite.fr/fr/personnels-enseignants-chercheurs-enseignants-chercheurs/enseignants-chercheurs/recrutement-2024-des-enseignantes-chercheuses-et-enseignants-chercheurs/postes-ouverts-par-la-faculte-des-lettres.html> (5 Temmuz 2024) https://secretariatgeneral.umontreal.ca/public/secretariatgeneral/documents/Documents_officiels/statuts.pdf (18 Temmuz 2024)

https://secretariatgeneral.umontreal.ca/public/secretariatgeneral/documents/doc_officiels/reglements/enseignement/pens50_1-reglement-titres-professeur-adjoint-agr%C3%A9g%C3%A9-titulaire-criteres-promotion-agregation-titulariat.pdf (18 Temmuz 2024)

https://secretariatgeneral.umontreal.ca/public/secretariatgeneral/documents/doc_officiels/reglements/enseignement/pens50_25-guide-evaluation-activite-enseignement-professeurs-pour-fins-evaluation-statutaire.pdf (20 Temmuz 2024)

https://secretariatgeneral.umontreal.ca/public/secretariatgeneral/documents/doc_officiels/reglements/enseignement/pens50_22-guide-evaluation-activite-recherche-professeurs-evaluation-statutaire.pdf (19 Temmuz 2024)